



Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository



Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

491-99-80

8-37

9394

2010

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Ի ՊԵՏՐՈՒԲՈՒԲՆԵՐԱՆՈՅ ԱԶԳԻՍ

Յօրինեալ

Ն. ՏԷՐ ՅԱԿՈԲՅԱՆ

ԽՐԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵՆՏՐ

ՏՓԽԻՍ

1876

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՒԻՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԻ (2. Գրիգորեան եւ ընկ.)

1	Տէր Լեւոնդեանց Մայրենի լեզու մասն առաջին դ. տիպ.	35
2	— — — — — մասն երկրորդ բ. տիպ.	35
3	Տէր Յակոբեանց Ընթերցարան մասն ա. բ. տիպ.	25
X 4	— — — — — Գասաղիրր Ռուսաց լեզուի դ. տիպ.	60
5	— — — — — Աղօթագիրր ծխական դպրոցների համար բ. տ.	7
6	— — — — — Գործնական թուարանութիւն.	20
7	Աղայեանց ուսումն մայր. լեզ. (Գասաղիրր եւ մետօղիկայ) խրատ.	20
X 8	Ղուկասեանց Ընթերցարան	45
9	Պարասանեան Գործնական քերականութիւն մ. ա. բ. տիպ. . .	1 —
10	— — — — — մասն. բ.	60
11	— — — — — Մայրենի լեզուի քերականութիւնը (աշխարհաբառ)	50
12	Տէտէեան Քերականութիւն Հայերէն լեզուի	75
13	— — — — — Ընթերցարան պատկերազարդ	55
14	Սիմոնեանց Պ. Սրբազան պատմ. հին եւ նոր կտակ. խրատանչիւրը.	60
15	— — — — — Մ. Եւտուշեանի թուարանական ինւիրներ մ. ա. բ. տ.	40
16	— — — — — — — — — — — մ. բ. բ. տ.	50
17	Օրբիի Նախաշաւիղ կրօնադիտութեան մ. ա. բ. տիպ.	30
18	— — — — — — — — — — — մասն բ.	50
19	— — — — — Համառօտ պատմ. հին եւ նոր կտակարանի բ. տիպ. . .	30
20	Մանր Հաստապատում	25
21	— — — — — Մանր Ուսման Սրբազան պատմութեան Աւետարանի . . .	40
22	— — — — — Մանր ուսմանը Ազգային եկեղեցական պատմութեան . . .	25
23	— — — — — Հրահանգ Քրիստոնեական հաւատոյ	75
24	— — — — — Քրիստոսապատում	50
25	Արդեանց Գ. Հայոց պատմութիւն	75
26	Տէր Սարգսեան Գծագրութիւն	60
27	Պալասանեան Յրաններէն սյրրենարան	30
28	Եզիշէ (Կ. Պ. տիպ)	60
29	— — — — — (Մասկպայի տիպ)	90
30	Աղօթագիրր ընդարձակ եւ պատկերազարդ, կազմած.	50
31	Հօֆման քարեկամութեան զոներ.	60
32	Յրանկէն Հարատանալու միջոց	10
33	Բուրգեր Համառօտ աշխարհագրութիւն Պարզ. Սաֆր.	25
34	Բարիտագրեանց Վիկտոր Թէլ	1 —
35	Միանարեանց Քեար Հայկական	1 30
36	Տէտեան Ումրը զրասիրութեան	60
37	Վիզթօր Հիւլօ Յշուտներ 10 հատոր	12 —
38	— — — — — Նոր-Տամ Փարիզի 3 հատոր	3 30
39	Վոյթր-Արօթ Իվանօէ 3 հատոր	2 50
40	Վրոյր Հայկական Նամակամի	1 20
41	Յէոյէ Աղբատ Երիտասարդի մը վէպը	80
42	Շմիտ Ազնէս կամ փորրիկ վանահայր աղչիկը	40
43	— — — — — Վէորդ Ուաշինգթն	50
44	Հազար եւ մէկ զիշերներ 6. հատոր	6 50
45	Լարուի Բարիզն յԱմերիկայ	1 —
46	ժիւլ-Վէրն Աշխարհի շրջանը ութսուն օրուայ մէջ.	1 20

Վերոյիշեալ գրքերը Թիֆլիզում վաճառվում են մի միայն Գրիգորեանի
 և ընկ. գրատնում, որ կարող են զիմե զատաներից յետեւայ հասցեով.
 Книжная торговля въ Тифлисе.

491.99-8.
 CD-37

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

428

259-Տէ

Ի ՊԵՏՐՈՒՍՈՒՄԵԱՐԱՆԱՑ ԱԶԳԻՍ

Յօրինեաց

Ն. ՏԵՐ ԹԱԿՈՒԵԱՆ

1002
 8987



ԸՆՏԵՆԵԿԸՆ ԿԵԸՆՔ

ՏՓԽԻՍ

2002

Ի ՏՊ. ԳԼԵԱԻՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՓՈՒՍԹԱՅԻՆ ԿՈՎԿԱՍՈՒ

1876

11748

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՔՐԻ
12-21

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 29 Января 1876 г.

ՆՈՐԻՆ ԳԵՐԱԳԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ

ՎԻՃԱԿԱԿՈՐ ԵՌԵՂՆՈՐԴԻՆ ԵՐՑԱԿՈՅ

ՏԵԼՈՒՆ ՍԱՐԳՍԻ

ՍՐԵԼՋԵՆ ԵՐԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ՋԱԼԼԵԼԵՆ

Ի ՅԻՉԱՏԱԿ ՀՈԳԻՈՑ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԾՆՈՂԱՅ ՆՈՐԱ

ՅՈՒՀԱՆՆԻՍԻ ԵՒ ՀՈՒՓԱՍԻՄԻ

ՆՈՐԻՐԷ ՅՈՐԻՆՈՂՆ

ՅԼՆԿ ՆԻԹՈՑ (*)

Մ Ա Ս Ն Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

ԸՆՏԵՆՆԿԸՆ ԿԵՆՆԻՔ:

Թէ ինչ են անում ուսումնարանումը	1
Տանը	2
* Որը մանուկ	3
Ուսումն ամենիս հարկաւոր է	—
Ազօթք մանկանց	5
Մեր դասատուները	—
* Վարդ եւ մանուշակ	7
Թուղթ եւ դիրք	8
Խնդիր սրամիտ տղայոց համար	9
* Կիրակամուտ	—
Սեղան եւ դիրք (համեմատութիւն)	10
Չու թռչնոց	11
* Երկունակ (երգ պանդուխտ պատանեկի):—Գ. Գողթխեանց	12
Մեր տունը	14
* Առաւօտեան երգ	15
Մեր ընտանիքը	16
* Օրօրք մանկան:—Ա. Գնունի	17
Իմ մանկութեան օրերը	19
* Երգ տղայութեան:—Խ. Աբովեանց	20
Մեր կերակուրը, ըմպելիքը եւ հագուստը	21
* Երգ աշխատասիրի	23
Չմեռն (մայրական խրատ)	24
* Աստուած մեր Հայրն է	—
Շնունդն ու Ջրօրհնէքը (մանկական կեանքից)	25

(*) Առաջին աստղանիշ ունեցողներն ոտանաւորներ են, քաղեալ դանազան հեղինակութիւններից տեղ տեղ փոքր ինչ փոփոխութեամբ յարմարութեան եւ դիւրութեան համար, որոյ մասին կը յուսամք որ հեղինակներն ներողամիտ լինին:

Առաւօտեան աղօթք.	26
* Երազ. Ես լւեցի մի անուշ ծայր:—Ս. Շահագիղեանց.	27
Մեծ պահքն ու ջատիկը (մանկական կեանքից).	28
* Տարաբախտ Հայ մանուկը:—Խաչատուր Քեշիշեանց	30
Ժամասէր երեխայ.	—
Երեկոյեան աղօթք.	32
Եկեղեցի (եկեղեցւոյ եւ հասարակ տան զանազանութիւնը).	33
* Երգ քրիստոնեայ մանկանց	—
Համբարձումն ու վիճակ (մանկական կեանքից).	34
* Վիճակի երգեր (չան զիւլում).	35
* Պատկեր (մանկական խաղ):—Պարզ. Ս. Պալասանեան.	36
Քաղաք եւ գիւղ (համեմատութիւն)	38
* Առաւօտեան երգ շինականաց:—Ռ. Պատկանեան	40
Խստասիրտ տղայ.	—
Բարեսիրտ երեխայ	42
Նամակ փոքրիկ Արամի վերայ իւր հօրաքոյրից.	44
* Առ մայրն Հայաստան:—Օրիորդ Շողակաթ Տէր-Աւետիսեան.	—
Կամայաշտութիւն.	45
Պատրաստակամ երեխայ	46
Ստախօս տղայ.	47
* Նախանձոտ քոյր. Մեղինց շատ առաջ կար մի թաղաւոր:—Ռ. Պատկանեան.	—
Շրջագայութիւն մօր իւր փոքրիկ դստեր հետ.	49
* Ռեհան (առակ):—Կռիլով. Պարզ. Գարրիէլ եպիսկոպոս Այվազեան	54
Մեծ սեղան (Աստուծոյ խնամքը արարածոց համար).	56
Աստուծոյ մեծութիւնը իւր գործերիցն է երեւում	58
Ամառուայ շող (անտեղի տրտունջ).	59
* Որդեկորոյս ծնող:—Ն. Բուրաղեանց.	60
Արեւն ու անձրեւ (երեխայական դատողութիւն).	—
Ինչպէս է դոյանում անձրեւը.	61
Արեգակն ու լուսին (սխալ դատողութիւն տղայոց).	63
Լուսին պատկեր մարդկային կենաց	64
* Վայր ընկող աստղեր:—Պարզ. Մ. Նալբանդեան	65
Ներկայ եւ ապագայ (խրատ ծերունի հօր)	69
* Ինձ համար չէ (զինուորի երգ):—Պարզ. Ք. Պատկանեան	70

Պատիւ տուր ծնողացդ եւ սիրէ նոցա	71
Սիրէ քո հայրենիքդ եւ քո ազգդ	72
* Հայրենիք սրբազան (երգ). Գերի Յոյն բանտումը	73
* Իմ հայրենիք թշուառ, անտէր. Իտալացի աղջկայ երգ 1859 թուականից:—Մ. Նալբանդեան.	74
Ուսիր առաջ քո մայրենի լեզուդ	77
* Մայրենի լեզու, մայրենի բարբառ:—Պարզ. Ս. Նաղարեան.	—
Աշխատասիրութիւն	78
* Երգ զարթուցանելոյ (օրօրոցի երգ):—Յովհաննէս Մուշեղեանց.	80
Ժուժկալութիւն.	81
Գծութիւն եւ ողորմածութիւն.	82
Աղբատ:—Պարզ. Մ. Նալբանդեան	83
Աղօթք մանկանց	85
* Երգ մեռանող հայրենասիրի:—Ս. Շահագիղեանց.	86
Սուրբ Գիրքն ու Եկեղեցի.	87

Մ Ա Ս Ն Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Ը Ն Տ Ա Ն Ե Կ Ա Ն Կ Ե Ը Ն Ք

Թ Է Ի Ն Չ Ե Ն Ա Ն Ո Ւ Մ Ո Ւ Ս Ո Ւ Մ Ն Ա Ր Ա Ն Ո Ւ Մ Ը

Արամը զնաց ուսումնարան, իսկ նորա քոյր Մարիամը մնաց տանը: Արբոր եղբայրը վերադարձաւ տուն, քոյրը հարցրեց նորան՝ «Դուք ի՞նչ էք անում ուսումնարանումը?»
Աղբայրն էլ պատմեց ինչ որ տեսել էր ու զիտէր:

«Աշակերտները ժողովում են ասաց ուսումնարան, նրստում են իւրեանց տեղերը. յետոյ գալիս է վարժապետը, հարցնում է նոցա դասը, նոքա էլ պատասխանում են: Արբոր վարժապետը սկսում է պատմել նոր դասը՝ նոքա ուշադրութեամբ լսում են»:

«Աշակերտաց առաջին կան երկայն գրասեղաններ, որոց վերայ նոքա զնելով իւրեանց գրքերն ու տետրակները կարդում են կամ գրում են: Արբոր դասը վերջանում է, նոքա դուրս են գնում ու խաղում ուսումնարանի սրահումը կամ բակումը»:

Ուր զնաց Արամը: Նորա քոյրն էլ զնաց ուսումնարան թէ ոչ: Ի՞նչ էր նորա քրոջ անունը: Երբոր Արամը վերադարձաւ ուսումնարանից, քոյրն ինչ հարցրեց նորան: Իսկ նա ինչ պատասխանեց: Ի՞նչ է

անում վարժապետը ուսումնարանումը: Իսկ աշակերտները:— Կրկնեցէք ձեր բառերով այս պատումը ինն ու զրեցէք:

Ասացէք, ինչպէս են շինուած այս բառերը՝ դրասեղան, ուշադրութիւն: Ի՞նչ է «սրահը» եւ ինչ է «բակը»: Ամենայն տուն էլ սրահ կամ բակ ունենում է, թէ ոչ:

Տ Ա Ն Ը

Քեզ համար ո՞րտեղ է լաւ, հարցրեց միանգամ հայրն իւր փոքրիկ Արամին, «տանը թէ ուսումնարանումը»:

— «Ուսումնարանումը լաւ է», պատասխանեց Արամը, «բայց տանն աւելի լաւ է: Տանն ես ունիմ հայր՝ մայր ու քոյր. նոքա ինձ միշտ սիրում են ու փաղաքշում: Տանն ինձ ամենայն բան ծանօթ է, թէ սենեակները՝ թէ պահարանները եւ թէ մառանը, որտեղ մայրս պահպանում է քաղցրաւենիք ու անոյշ մրդերը»:

«Տանն ես ազատ ու արձակ խաղում եմ՝ թէ սենեակներումը, թէ բակումը եւ թէ պարտէզումը, ուր գեղեցիկ ծաղիկներ կան ու սիրուն թիթեռնիկներ, որոց հետ ուրախ ու անհոգ ժամեր եմ անցուցանում: Տանն ինձ պատիժ չկայ՝ հայրս ու մայրս ինձ շատ են սիրում, իսկ տատս՝ էլ խօսք չկայ, ինձ ա՛յնքան է սիրում, որ ամենայն ուղածս իսկոյն կատարում է. վատ օրերին չէ թողում, որ ուսումնարանն զնամ, եւ եթէ տանը շատ եմ կարդում, միշտ ասում է ինձ՝ շատ մի՛ կարդար, ո՞րդիս, զըլուխդ կցաւի»

Ի՞նչ հարցրեց հայրն իւր փոքրիկ որդուն: Ի՞նչ էր նո՞րա անունը: Ի՞նչ պատասխանեց որդին: Ինչո՞ւ Արամի համար տանը լաւ է, քան թէ ուսումնարանումը: Իսկ քեզ համար ո՞րտեղ է լաւ: Ա՛վ էր Արամին ամենից աւելի սիրում: Ի՞նչ էր ասում նորան տատը, երբոր նա տանը շատ էր կարդում: Քո տատն էլ կամ մայրդ քեզ այդպէս է ասում, թէ ոչ:— Կրկնեցէք բոլոր պատումը ինն ու զրեցէք:

Ասացէք այս բառերի նշանակութիւնը— փաղաքշել, սենեակ, մառան, քաղցրաւենիք, պարտէզ, անհոգ ժամեր, թիթեռնիկ, միշտ, իսկոյն, պահարան, միրգ:

Ի՞նչ կնշանակէ «վատ օրեր» կամ թէ «վատ եղանակներ»: Իսկ «սեւ օրեր» ինչ կնշանակէ: Ի՞նչ կնշանակէ այս առածը, «բարեկամը սեւ օրի համար է»:

Ո Ր Բ Մ Ա Ն Ո Ւ Կ

Պայծառ արեւ
Երդէն մայր մտաւ,
Լուսինն էլ շուտով
Գնաց թաք կացաւ,
Փայլուն աստղերը
Ընկող ծածկուեցան.
Եւ ցուրտ ու խաւար
Գիշեր էր աշնան:
Ըմէն մարդ դնաց
Իւր տունը հասաւ,

Ըմէն երեխայ
Մօր դիրկը մտաւ:
Միայն խեղճ որբը
Չունի հայր ու մայր,
Չունի բարեկամ,
Ոչ քոյր ու եղբայր.
Ընտէր մնացած
Ըստուծոյ կամքին՝
Խեղճը քնած է
Փողոցի միջին:

Ո՞ւմ ենք ասում «որբ»: Ի՞նչ վիճակի մէջ է լինում որբ մանուկը: Համեմատեցէք ձեր վիճակը նորա վիճակի հետ եւ ասացէք՝ ինչ դանազանութիւն ունի:

Ի՞նչ կնշանակէ «պայծառ արեւ»: Արեւ բառը ուրիշ էլ ինչ կնշանակէ: (Կեանք): Ուրեմն ինչ կնշանակեն այս խօսքերս՝ «արեւս վկայ, արեւոյ ապրի, քեզ արեւշատութիւն լինի»:

ՈՒՍՈՒՄՆ ԱՄԵՆԻՍ ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

Ի՞մ հասակակիցները տղայ (երեխայ) են կոչուում, ուրեմն ես էլ տղայ եմ: Տղայքը շատ բան չեն իմանում, ուստի պէտք է սովորին, կրթուին ու դաստիարակուին, որ խելացի ու սիրելի լինին եւ մարդու կարգ անցկենան: Ինձ ուսում են տալիս ուսումնարանումը, եւ քանի որ ուսում եմ առնում՝ ես աշակերտ եմ: Ուսումնարանումն

ինձ ուսում են տալիս ու դաստիարակում վարժապետները. ուրեմն պարտական եմ նոցա հնազանդ ու երախտագէտ լինել:

Լաւ աշակերտն ուշադրութեամբ պէտք է լսէ վարժապետի ասածները, և իւր բոլոր ուշքն ու միտքը պէտք է կարդալու և ուսման վերայ դարձնէ: Լաւ աշակերտը պէտք է սիրով զնայ ուսումնարան, աշխատասէր լինի՝ կարգին՝ մաքուր՝ հանդարտ՝ խելօք և ամենայն ճշդութեամբ կատարէ իւր պարտքը, լաւ իմանալով՝ որ բոլորն ինչ որ անում է, իւր օգտի համար է և ոչ թէ ուրիշէ: Ինչ աշակերտ որ ուսումից փախչում է, ծուլութիւն է անում, անհնազանդ է ու ինքնակամ, նա կմնայ տգէտ ու անխելք՝ ինչպէս տանու անասունները, որ մտաց զարգացումն ու յառաջադիմութիւն չունին:

Ուսման սկիզբը թէ և փոքր ինչ դժուար է, ինչպէս և ամէն բանի սկիզբը, բայց զիտեմ որ համբերութեամբ ու աշխատութեամբ ամենայն նեղութեանց ու դժուարութեանց կյաղթեմ, և յետոյ ամենայն բան ինձ համար հեշտ ու թեթեւ կլինի: Մարդս աշխատութիւնից չպէտք է վախի. մենք աշխատելու համար ենք ծնուել, չաշխատողն ու ծոյն արժանի չէ՝ որ ապրի:

Տղայքն ինչն համար են ուսումնարան զնում: Ուսումնարանումն ո՞վ է նոցա ուսուցանում ու դաստիարակում: Ամենայն տղայի համար էլ ուսումը հարկաւոր է, թէ ոչ: Ուսումից ինչ օգուտ են ստանում տղայքը: Ընչով են զանազանում լաւ ու վատ աշակերտները: Ուսման սկիզբը դժուար է թէ հեշտ: Ընչով կարելի է յաղթել այդ դժուարութեանը:—Կրկնեցէք ձեր խօսքերով բոլոր պատմութիւնը:

Ասացէք այս բառերի նշանակութիւնը—կրթութիւն, դաստիարակութիւն, ճշդութիւն, զարգացումն: Ի՞նչպէս են կազմուել «հասակակից, երախտագէտ եւ յառաջադիմութիւն» բառերն եւ ինչ կնշանակեն: Ի՞նչ զանազանութիւն ունին «մանուկ, երեխայ եւ տղայ» բառերը:

Ամէն տեղ ներկայ ես դու, Աստուած իմ. ամէն տեղ գտնուում ես՝ լուսոյ, խաւարի ու բոլոր աշխարհիս մէջ: Մի և նոյն ժամանակը, որ իմ խոնարհ աղօթքս լսում ես, լսում ես նաև հրեշտակաց քաղցրաձայն երգերն ու փառաբանութիւնները: Դու, ուրեմն, որ Աստուած ես հրեշտակաց և իմ, որ մեր ձայնը լսում ես, ինչպէս նաև թռչնոց երգն ու ծաղկանց վերայ թռչոտող մեղուների բզզանքը, ընդունէ նաև իմ աղօթքս ու պաղատանքս, շնորհք տուր ինձ, որ ուսմանս աշխատեմ, տգիտութեան խաւարից հեռանամ, քեզ ՚ի բոլոր սրտէ սիրեմ և քո կամքդ կատարեմ: միտք տուր ինձ, որ երբէք չմոռանամ՝ որ ամենատես աչքդ ինձ վերայ միշտ նայում է, և ամէն ժամանակ առաջևդ եղածի պէս շարժիմ ու աշխատեմ բարի խորհել ու բարի գործել:

Ամէն ժամանակ դուք Աստուծոյ աղօթք անում էք թէ ոչ: Ո՞րք չեն աղօթք անում Աստուծոյ, չար մարդիկ թէ բարի: Ե՞րբ եւ ինչ տեղ կարելի է աղօթք անել Աստուծոյն:

Ասացէք այս բառերի միտքը—ներկայ, մեղու, բզզանք, պաղատանք, տգիտութիւն, նայել, խորհել: Սովորեցէք բերան այս աղօթքը:

Մ Ե Ր Դ Ա Ս Ա Տ Ո Ւ Ն Ը

Մեր դասատուներ մի մեծ սենեակ է: Այս սենեակն ունի առաստաղ՝ յատակ՝ չորս անկիւն ու չորս պատ, որոց երկուսն երկայն են ու երկուսը կարճ: Երկայն պատերը միմեանց հանդէպ են ու իրար հաւասար. կարճ պատերը նոյնպէս միմեանց հանդէպն են ու հաւասար: Մեր դասատան առաստաղը ներկած է սպիտակ, յատակը

տախտակամած է ու ներկած դեղին, իսկ պատերը սու-
աղած են կրով ու կանաչ ներկած:

Պատերումը շինած են պատուհաններ ու դռներ:
Պատուհանները լուսոյ համար են, իսկ դռները՝ դուրս
ու ներս անելու համար: Մեր դասատանը չորս պատու-
հան կայ ու երկու դուռը: Բոլոր պատուհանները միմեանց
հաւասար են. դռներն էլ նոյնպէս հաւասար են միմեանց:

Պատան մէջ տեղը դրած են աշակերտաց համար
նստարաններ ու գրասեղաններ: Պրասեղանների առաջին
դրած է մէկ փոքրիկ սեղան և մէկ աթոռ վարժապետի
համար: Բոլոր գրասեղաններն ու նստարաններն շինած
են փայտից ու ներկած դեղին, բայց կան մի քանի հին
գրասեղաններ, որ ներկած են սև: Պրասեղանների միջին
շինած են արկեղներ՝ գրեանքն ու թղթերը պահելու
համար:

Պատան մէկ անկիւնումը դրած է գրատախտակը
և նորա մօտ կաւիճն ու սպունգը: Վաւիճը կակուղ ու
սպիտակ քար է, որով գրումեն գրատախտակի վերայ.
Իսկ սպունգը տախտակի վերայ գրածը ջնջելու կամ
սրբելու համար է:

Նկարագրեցէք սոյնպէս ձեր դասատունը եւ ասացէք, մեծ սե-
նեակ է թէ փոքր. քանի՞ դուռն ունի եւ քանի պատուհան: Ընչից
են շինած դռներն ու պատուհանները, եւ ընչի համար ե՞նն որս:
Ի՞նչ դոյն են ներկած պատերը, առատաղը եւ յատակը: Քանի
գրասեղան կայ աշակերտաց համար ձեր դասատանը, եւ ի՞նչ դոյն
են նորա ներկած: Ձեր դասատանն էլ գրատախտակ կայ թէ ոչ:—
Գրեցէք, ինչպէս որ պատմեցիք կամ նկարագրեցիք ձեր դասատունը:

Ասացէք այս բառերի նշանակութիւնը — առատաղ, յատակ,
անկիւն, հանդէպ, տախտակամած, սուաղած, կիր, ապակի, արկղ,
սպունգ, կաւիճ:

Ի՞նչպէս են շինուած այս բառերը—գասատուն, գրատախտակ,
պատուհան, տախտակամած: Պատուհան բառի տեղ մ՛նք ուրիշ էլ
ինչ բառ ենք դործ ածում: (Ղուսամուտ): Ի՞նչպէս է շինուած
այդ բառը:

Պարնան սկզբին վարդը գեղեցիկ բացուել էր դաշ-
տումը, և բարձր թփի վերայ ծածանում էր օդի մէջ:
Նայեց չորս կողմն ու տեսաւ խեղճ մանուշակին թփերի
տակին ծածկուած:

— «Ինչո՞ւ ես այդպէս թաք կենում», ասաց նորան
պարծենալով վարդը, «դուրս արի ծաղկիր այս բաց
տեղը, որ քեզ էլ տեսնեն մարդիկ ու զուարճանան»:

— «Համեստութիւնն է պահանջում» պատասխանեց
խոնարհու թեամբ մանուշակը, «ցանկացողք կարող են ինձ
այս տեղ էլ գտնել»:

Մ ան ու շ ա կ

Ազնիւ՝ սիրուն մանուշակ, Տուր մեզ ծաղիկ գեղեցիկ,
Համեստութեան օրինակ, Բո քնքոյշ հոտ անուշիկ:

Վ ա Ր Գ

Վանաչ դաշտերում Բայց չէ ոչ մինը
Նւ այգիներում Վարդի նմանը,
Ծաղիկներ կան շատ, Նա է բնութեան զարդ:

Ի՞նչ կնշանակէ «ծածանիլ». իսկ «զուարճանալ» ինչ կնշանակէ:
Ի՞նչ զանազանութիւն ունին «թուփն» ու «մառը»: Համեմատեցէք
վարդը մանուշակի հետ եւ ասացէք, ինչ նմանութիւն ունին նորա
եւ ինչ զանազանութիւն: (Վարդը նման է մանուշակին, որով-
հետեւ երկուսն էլ ծաղիկ են, երկուսն էլ լաւ հոտ ունին ու լաւ
գոյն, երկուսն էլ դուրս են զալիս ու մնունդ են առնում վետնիցը,
եւ չեն կարող մնալ դարի առանց ջրի: Երկուսն էլ ունին ար-
արմատ, ցողուն (բուն, ծեղ) ու տերեւ: Երկուսն էլ ծլում են,
ծաղկում ու փոքր ժամանակից յետոյ թառամում, եւ այլն: Բայց
վարդը զանազանում է մանուշակից իւր հոտովը, մեծութեամբն
ու ձեւովը: Վարդը ըստ մեծի մասին լինում է բաց կարմիր, իսկ
մանուշակը ծիրանի: Վարդը փուշ ունի, իսկ մանուշակն ոչ, եւ այլն:

Մեր տետրակները կարած են թղթից: Այս թուղթը՝ որ ես ունիմ, սպիտակ է. բայց կան և զանազան գունի թղթեր՝ կարմիր, դեղին, կանաչ, կապոյտ, սև և այլն: Թուղթը շինում են կտաւի հին ու անպէտք կտորտանքից, որ հաւաքում ածում են պղնձի մէջ ու եփում այնքան, մինչև որ շփոթ է դառնում. և յետոյ բարակ սփռում են, մամուլով ճնշում ու չորացնում: Այժմ կամենում են որ թուղթը գունաւոր լինի, օրինակ՝ կարմիր կամ դեղին, շփոթի մէջն ածում են կարմիր կամ դեղին ներկ: Մեր կողմերը թուղթ չեն շինում, այլ բերում են ուրիշ տեղերից:

Թուղթը մեզ հարկաւոր է գրելու՝ տպելու և կամ բան փաթաթելու համար. Թղթի վերայ գրում են մատիտով կամ գրչով ու թանաքով: Հին ժամանակը թուղթ չկար, այլ թղթի տեղ գործ էին ածում մագաղաթ, որ շատ թանկ էր ու դժուար շինելու: Մագաղաթը շինում են ոչխարի, այծի կամ իշի կաշուց: Մագաղաթը թղթից հաստ է լինում. բայց կայ և այնպիսի մագաղաթ, որ ամենանուրը թղթի պէս բարակ է ու ազնիւ:

Պիրքը տպում են տպարանումը: Յառաջ գիրք շինողը կամ հեղինակը գրում է թղթի վերայ, յետոյ տալիս է տպելու: Տպելուց յետոյ այն մէկ օրինակը կամ գիրքը դառնում է հազարաւոր գրքեր: Տպած թերթերը կազմարարը կարում է միասին և կազմում է, որ չցրուին: Պիրքը կարդալու համար է: Պրքի մէջ շատ թերթեր կան. ամենայն թերթ ունի երկու երես: Ամէն երեսին շատ շարքեր կամ տողեր կան, և ամէն տողի մէջ շատ տառեր կամ գրեր: Պրքերը լինում են սովորաբար երկու տեսակ՝ գլխագիր և մանրագիր:

Ընչից ենք կարում մեր տետրակները: Թուղթն ինչ գունի է լինում: Թուղթն ընչից են շինում և և ինչպէս: Թուղթը մեզ ընչի

համար է հարկաւոր: Թղթի վերայ ընչով ենք գրում: Հին ժամանակն ինչ էին գործ ածում Թղթի տեղ: Մագաղաթն ընչից են շինում: Գիրքն որտեղ են տպում և և ինչպէս: Ո՞ւմ ենք ասում հեղինակ: Գիրքն ընչու համար են կարում ու կազմում: Ո՞վ է կազմում: Քո գրքի մէջ քանի տեսակ գրեր կամ տառեր կան:— Կրկնէ բոլոր պատմութիւնն ու գրէ:

Ասացէք այս բառերի միտքը—ճնշել, մամուլ, նկարած, մատիտ, մագաղաթ, տող, հեղինակ:

ԽՆԳԻՐ ՍՐԱՄԻՏ ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ:

Տիգրան ու Արշակ հովիւները մէկ երեկոյ, երբ իւրեանց փոքրիկ հօտերը առած վերադառնում էին տուն, միմեանց պատահեցան: Տիգրանը Արշակի ոչխարների վերայ նայելով ասաց. «Պիտես, Արշակ եղբայր, քեզ ի՞նչ պէտք է առաջարկեմ. քո ոչխարներից մէկն ինձ տուր, այն ժամանակ իմ ոչխարներս քո ոչխարներիցդ երկու անգամ աւելի կլինին»: Արշակը Տիգրանի ոչխարների վերայ նայելուց ու փոքր ինչ մտածելուց յետոյ՝ ասաց. «Այդպէս չէ, Տիգրան եղբայր, ես քեզ աւելի լաւ ու արդար առաջարկութիւն կանեմ. տուր ինձ քո ոչխարներիցդ մէկը, այն ժամանակ երկուսիս հօտերը հաւասար կլինին»: Իմացէ՛ք, թէ իւրաքանչիւր հովիւ քանի՛ ոչխար ունէր:

Կ Ի Ր Ա Կ Ա Մ Ո Ւ Տ

Իրիկնաժամին զանգակը տուին,
Իարեպաշտ մարդկանց ժամ հրաւիրեցին.
Աչողը կիւրակէ—Աստուծոյ օրն է,
Ահրջացրէք գործերդ, հանգստեան ժամ է»

Լսեց գիւղացին դաշտումն այս ձայնը,
 Գէպի տունն քշեց եզն ու գուլթանը:
 Գիւղական փոքրիկ պարզ եկեղեցին
 Մարդիկը լցուած աղօթում էին.
 Երգար վաստակով գընած մոմերը
 Եստեղց պէս պայծառ փայլփայլում էին:

Ի՞նչպէս են շինուել «իրիկնաժամ» եւ «կիրակամուտ» բառերը:
 Ի՞նչ կնշանակէ «ժամ»: Ուրեմն ինչ կնշանակեն եւ ինչպէս են
 շինուած «ժամագիրք» եւ «ժամացոյց» բառերը:
 Ի՞նչ կնշանակէ «գիւղական պարզ եկեղեցի»: Իսկ եթէ ասենք
 «պարզ երկինք» կամ «պարզ ջուր», այն ինչ կնշանակէ: Ի՞նչ
 կնշանակէ «արդար վաստակ»: Իսկ «արեան քրտինքով վաստակած»
 ինչ կնշանակէ: Ո՞րն է անարդար վաստակը: Ո՞ւմ ենք ասում
 բարեպաշտ: Ինչո՞ւ համար է կիրակէն կոչուում «Աստուծոյ օր»:

Ս Ե Ղ Ա Ն Ե Ի Գ Ի Բ Բ

(Համեմատութիւն)

Նոյնպէս են շինուել «իրիկնաժամ» եւ «կիրակամուտ» բառերը:
 Ի՞նչ կնշանակէ «ժամ»: Ուրեմն ինչ կնշանակեն եւ ինչպէս են
 շինուած «ժամագիրք» եւ «ժամացոյց» բառերը:
 Ի՞նչ կնշանակէ «գիւղական պարզ եկեղեցի»: Իսկ եթէ ասենք
 «պարզ երկինք» կամ «պարզ ջուր», այն ինչ կնշանակէ: Ի՞նչ
 կնշանակէ «արդար վաստակ»: Իսկ «արեան քրտինքով վաստակած»
 ինչ կնշանակէ: Ո՞րն է անարդար վաստակը: Ո՞ւմ ենք ասում
 բարեպաշտ: Ինչո՞ւ համար է կիրակէն կոչուում «Աստուծոյ օր»:

Նոյնպէս են շինուել «իրիկնաժամ» եւ «կիրակամուտ» բառերը:
 Ի՞նչ կնշանակէ «ժամ»: Ուրեմն ինչ կնշանակեն եւ ինչպէս են
 շինուած «ժամագիրք» եւ «ժամացոյց» բառերը:
 Ի՞նչ կնշանակէ «գիւղական պարզ եկեղեցի»: Իսկ եթէ ասենք
 «պարզ երկինք» կամ «պարզ ջուր», այն ինչ կնշանակէ: Ի՞նչ
 կնշանակէ «արդար վաստակ»: Իսկ «արեան քրտինքով վաստակած»
 ինչ կնշանակէ: Ո՞րն է անարդար վաստակը: Ո՞ւմ ենք ասում
 բարեպաշտ: Ինչո՞ւ համար է կիրակէն կոչուում «Աստուծոյ օր»:

նեւ, քան թէ սեղանը: Սեղանը վրէն գիր գրելու կամ
 հաց ուտելու համար է, իսկ գիրքը՝ ոչ: Գիրքը կազմ
 ունի ամբողջեան համար, իսկ սեղանը՝ ոչ: Գիրքը
 փոքր է, քան թէ սեղանը: Գիրքը կարելի է գրպանը
 դնել, իսկ սեղանը՝ ոչ: Գիրքը կիշանայ ջրի մէջ, իսկ
 սեղանը՝ ոչ: Սեղանն ունի իւր մէջ պահարան կամ
 արկղ, իսկ գիրքը՝ ոչ. և այլն:

Համեմատեցէք սոյնպէս սեղանը գրատախտակի հետ, դուռը
 պատուհանի հետ, սեղանը՝ ամուրի հետ, գիրքը՝ տետրակի հետ,
 դրիչը՝ մատիտի հետ, թանաքը՝ ջրի հետ, եւ ասացէք ինչ նմա-
 նութիւն ունին նորա եւ ինչ զանազանութիւն: — Գրեցէք տանն
 այս առարկաների համեմատութիւնը եւ ցոյց տուէք ինձ:

Չ Ո Ի Թ Ռ Չ Ն Ո Յ

«Մայր իմ, ինչո՞ւ ծիծեռնակները ձմեռը չեն երևում»,
 հարցրեց միանգամ Գարեգինն իւր մօրը: — Որովհետեւ
 նոքա ձմեռը գնում են ուրիշ տեղ, որդեակ, պատասխա-
 նեց մայրը: — Ո՞ւր են գնում, մայրիկ: — Աթէ կամենում
 ես իմանալ, լսէ և ես կպատմեմ քեզ:

«Սեպտեմբեր ամսի վերջերին, երբոր ծառերի տերեւ-
 ները սկսում են թափուել, ոչ միայն ծիծեռնակները, այլ
 և մեր պարտէզների՝ դաշտերի ու անտառների մէջ անոյշ
 անոյշ երգող թռչնոց շտաբը պատրաստուում են մեզ թող-
 նել ու երթալ: Նոքա գնում են մեզանից շատ հեռու
 երկիրներ, ուր ձմեռ չէ լինում և պատրաստ էլ կերա-
 կուր կայ նոցա համար:»

«Ի հարկէ կլարմանսս Գարեգինս», ասաց մայրն որ-
 դուն, «թէ ի՞նչպէս այնպիսի հեռաւոր ճանապարհորդու-
 թիւններ են անում այն խեղճ թռչունները, այն ինչ
 մենք՝ որ նոցանից աւելի խելօք ու զործունեայ ենք,
 չենք կարողանում այդպիսի երկար ճանապարհորդու-»

Թիւններ անել, մինչև որ չենք գիտենում ճանապարհը,
կամ քաջ առաջնորդ չենք ունենում:»

«Իրաւունք ունիս զարմանալու, որդեակի, շարունակեց
մայրը, «սակայն գիտացի՛ր, հոգիս, որ Աստուած է նոցա
առաջնորդը. Աստուած, որ արեւը՝ լուսինն ու աստղերը
ծագել է տալիս երկնքումը, և երկիրս զարդարում զա-
նազան ծաղիկներով ու բոյսերով. ինքն Աստուած այն
Թռչնոց իւրաքանչիւրին ցոյց է տալիս երթալու երկիրն
ու բնակելու տեղը»:

«Աստուած է, ուրեմն, որ աշնանը նոցա առաջնորդում է
տաք երկիրներ, իսկ գարնանը առնում է նոցա ու դարձ-
նում մեր կողմերը՝ անտառներին ու պարտէզներին կեն-
դանութիւն տալու համար: Տեսնո՞ւմես այս ծիծեռնակը,
որ պատուհանիդ առաջին բոյն է շինել, անդադար եր-
գում է և իւր անխոնջ աշխատութեամբը քեզ բարի օրի-
նակ է լինում: Այս ծիծեռնակը աշնանը հազարաւոր
մղոն ճանապարհորդութիւն է արել և գարնանը կրկին
վերադարձել գտել է մեր տունը, և իւր հին բոյնը
նորոգելով՝ այժմ պատրաստուում է ձագեր հանել: Սա
օտար ծիծեռնակ չէ, այլ մեր անցեալ տարուայ հիւրն է,
որ այս տարի ևս եկել է վայելելոյ մեր հիւրասիրութիւնը»:

Ո՛ր թռչուններն են մտեալ զնում տար երկիրներ, եւ որո՞նք են
մնում մեզ մօտ: Կորս ընչո՞ւ են զնում: Ո՞վ է նոցա առաջնորդող
եւ կերակրողը:—Կրկնեցէք մեր խօսքերով այս պատմութիւնը:

Ծ Ի Ծ Ե Ռ Ն Ա Կ

(Երգ պանդուխտ պատանեկի):

Ծիծեռնակ՝ ծիծեռնակ,
Դու գարնան սիրուն Թռչնակ,
Դէպի ո՞ւր, ինձ ասա՛,
Թռչում ես այդպէս արագ:

Ա՛խ, թըռիք, ծիծեռնակ,
Ծնած տեղս Աշտարակ,
Անդ շինի՛ր քո բունը
Հայրենի կտուրի տակ:

Անդ հեռու ալևոր
Հայր ունիմ սգաւոր,
Որ միակ իւր որդուն
Սպասում է օրէ ցօր:

Երբ տեսնես դու նորա՛,
Ինձնից շատ բարև արա՛,
Ասա՛, թող նըստի լոյ
Իւր անբաղդ որդու վերայ:

Դու պատմէ, թէ ինչպէս
Աստ անտէր ու խեղճ եմ ես,
Միշտ լալով՝ ողբալով
Կեանքս մաշուել՝ եղել է կէս:

Ինձ համար ցերեկը
Մութ է շրջում արեգը,
Գիշերը թաց աչքիս
Քունը մօտ չի գալիս:

Ասի՛ր, որ չի բացուած
Թառամեցայ միացած,
Ես ծաղիկ գեղեցիկ՝
Հայրենի հողից զրկած:

Դե՛հ, սիրուն ծիծեռնակ,
Հեռացի՛ր թռիք արագ,
Դէպի Հայոց աշխարհը,
Ծնած տեղս Աշտարակ:

Այս ո՞վ է խօսում ծիծեռնակի հետ: Մի՞թէ կարելի է թռչնոց
կամ առհասարակ անասնոց հետ խօսել: Ինչո՞ւ համար է նա

ծիծեռնակին «զարնան Թռչնակ» կոչում: Ի՞նչ է հարցնում նա
ծիծեռնակին, եւ ինչ է նորանից խնդրում: Նա ընչու համար է իւր
հօրը «սպաւոր» ասում: Նա իրանց տանն է, թէ օտար երկրում:
Առողջ է, թէ տկար:—Պատմեցէք ձեր բառերով այս երգի միտքը:

Սովորեցէք անպիւր այս երգը: Սորա երգելու եղանակը կամ
ձայնը դիտէք, թէ ոչ:

Մ Ե Ր Տ Ո Ւ Ն Ը

Մենք ունինք մէկ փոքրիկ տուն, որ հինգ սենեակ
ունի՝ դահլիճ, ընդունարան, սեղանատուն, ննջարան և
առաջնասենեակ: Դահլիճն ամենից մեծ սենեակն է,
իսկ առաջնասենեակն ամենից փոքրը: Ընդունարանը
մեծութեամբ երկրորդն է դահլիճից: Ընդունարանը հիւ-
րերի համար է և աւելի է զարդարած՝ քան թէ միւս
սենեակները. սեղանատունը ճաշելու համար է, իսկ ննջա-
րանը հանգստանալու:

Ես և իմ փոքր եղբայրս մէկ սենեակում ենք կենում
և ուսանում: Նա բաւականին մեծ սենեակ է, երկու
դուռն ունի և չորս պատուհան: Պատուհաններն մեծ
մեծ են, այս պատճառաւ էլ մեր սենեակը լաւ լոյս է:
Մեր սենեակի մէկ անկիւնումը հնոցն է, իսկ միւսումն
մեր զրեանց ու թղթերի պահարանը: Սենեակի մէջ
տեղը մեր զրասեղանն է, որոյ վերայ դրում ենք ու պատ-
րաստում մեր դասերը: Սեղանի շուրջը շարած են աթոռ-
ներ նստելու համար: Մեր սենեակի պատերը ներկած
են կանաչ: Պատերի վերայ կախած են զանազան պատ-
կերներ, որոց մէջ կայ հօրս՝ մօրս՝ պապիս ու տատիս
պատկերները:

Մեր տան մօտ առանձին երկու սենեակ ևս կան՝
խոհակերոց ու մառան: Խոհակերոցումը կերակուր են

եփում, իսկ մառանումը պաշարեղէն են պահում: Մեր
կերակուրը եփում է խոհարարը:

Նկարագրեցէք սոյնպէս եւ ձեր տունը: Ասացէք, ձեր սեփա-
կան տանն էր կենում, թէ վարձում էր: Ձեր կեցած տունը
մեծ տուն է թէ փոքր, բարձր տուն է, թէ փայտէ: Քանի յարկ
ունի եւ քանի սենեակ: Ասան սենեակների անունները: Նկարա-
գրեցէք ձեր սենեակը, որի մէջ դուք կենում էք: Խոհանոց ու
մառան էլ ունիք թէ ոչ: Իսկ խոհարար: Ընչով է ծածկած ձեր
տան կտուրը:—Գրեցէք, ինչպէս որ պատմեցիք կամ նկարագրե-
ցիք ձեր տունը:

Ա Ռ Ա Ւ Օ Տ Ե Ա Ն Ե Ր Գ

Երաւօտն որ զարթնեցար,
Իսկոյն վեր կա՛ց, մի՛ ճուլանար,
Գնա՛ մաքուր լուացուի՛ր,
Գլուխդ մի լաւ սանդրի՛ր:

Ո՛վ որ զլուխը չէ սանդրած
կամ երեսը լուացած,
Եմենուն է զզուելի,
Մաքրութիւնն է սիրելի:

Ձեռքերդ լաւ լուա՛,
Շորերդ հազի՛ր, շուտ արա՛,
Եյս ամէն բանից յետոյ
Եղօթք արա՛ Եստուծոյ:

Շատ պառկելուց ի՞նչ օգուտ.
Սիր առ դասդ՝ սերտէ՛ շուտ.
Ո՛ր դասդ որ լաւ չգիտես,
Քանա՛, որ շուտ պատրաստես:

Ո՛վ է ամենի համար զզուելի, եւ ինչն է ամենեցուն սիրելի:

Մեր ընտանիքը շատ չեն. հայրս է՝ մայրս՝ երկու եղբայրս ու քոյրս: Իմ եղբայրներս ու քոյրս մեծ են ինձանից. Մենք մի պապ էլ ունէինք, բայց նա մեռաւ: Իսկ տատս, ասումեն, շատ ժամանակ է՝ որ մեռել է. ես նորան չեմ էլ տեսել:

Մայրս ինձ շատ սիրում է, մեզ համար կերակուր է պատրաստում, շորեր է կարում և ազատ ժամերին մեզ կարդալ ու գրել է ուսուցանում: Իսկ հայրս անդադար աշխատում է, որ մեր տունը կառավարէ, մեզ կերակրէ ու հազցնէ. նա ոչ մի բոպէ հանգստութիւն չունի, և այս բոլոր աշխատութիւնը մեզ համար է: Չգիտեմ մենք ի՞նչ պէտք է անէինք առանց մեր ծնողացը. ո՞վ պէտք է մեզ կերակրէր՝ հազցնէր ու պահպանէր: Տէր Աստուած, երկայն կեանք տուր իմ ծնողացս, որ մենք որբ ու անտէր չմնանք:

Մեծ եղբորս անունը Արշակ է, իսկ նորանից փոքրինը Ա. աղարշակ: Արկուսն էլ կարդում են ուսումնարանումը: Հայրս ասաց՝ որ ինձ էլ պէտք է տայ շուտով ուսումնարան: Քոյրս տասն ու մէկ տարեկան է. նա ուսանում է օրիորդաց ուսումնարանումը:

Այս մի մեծ քոյր էլ ունէի, բայց նա վախճանեցաւ: Մայրս միշտ լալիս է նորա համար ու ասում «ափսոս, շատ խելօք աղջիկ էր»: Հայրս մի անգամ տարաւ ինձ գերեզմանատուն ու ցոյց տուաւ քրոջս գերեզմանը: Պապիս ու տատիս գերեզմաններն էլ այն տեղ նորա մօտ են: Ի՛նչպէս ծածկուել է պապիս ու տատիս գերեզմանները կանաչ խոտով. իսկ քրոջս գերեզմանի վերայ ծաղիկներ էլ են դուրս եկել: Ա՛յո՛, քոյրս ծաղիկ շատ էր սիրում:

Աստուած մօրս մխիթարելու համար՝ մեռած քրոջս փոխանակ մի որդի տուաւ նորան: Նա դեռ շատ փոքր է, չգիտեմ՝ չորս ամսական է, թէ հինգ. նորա անունը Ա. արգանիկ է: Մայրս նորան անչափ սիրում է, միշտ ծիծ է տալիս ու որորում է: Այս էլ երբեմն մօրս օգնում եմ՝ որորելով եղբորս օրօրոցը: Մայրս՝ եղբորս որորելիս ու քնացնելիս, միշտ օ՛ր օ՛ր է երգում: Ո՛հ, ի՛նչ գեղեցիկ ու քաղցր երգ է մօրս երգածը. ես միշտ լսում եմ ու համարեա՛ թէ բերան գիտեմ բոլորը: Մօրս երգած օրօրը այսպէս է սկսում. «Ննջէ՛, ո՛վ իմ սիրուն մանկիկ, ննջէ՛, տեսնեմ, դու դառնիկ». Բայց ձայնով ես չեմ կարում այնպէս լաւ երգել, ինչպէս մայրս է երգում:

Կարագրեցէք սոյնպէս եւ ձեր ընտանիքն ու դրեցէք:

Ասացէք, ում ենք ասում տատ, պապ, թոռն, քեռի, խնամի, սան, կնքահայր, աներ, զորանչ, տաղր, սկեսուր, որբ, այրի: Ի՛նչպէս է շինուած «գերեզմանատուն» բառը: Ի՛նչ զանազանութիւն կայ «գերեզման եւ «գերեզմանատուն» բառերի մէջ «գերեզմանաբար» ինչ կնշանակէ եւ ինչպէս է շինուել այդ բառը:

2868
1001

Օ Ր Օ Ր Բ Մ Ա Ն Կ Ա Ն

Ննջէ՛ ո՛վ իմ սիրուն մանկիկ,
Ննջէ՛ տեսնեմ, դու դառնիկ,
Անոյշ անոյշ ննջէ՛ հանգաբար,
Հանգստացիր մի քիչ արդ:

Օր օր ասեմ քեզ որդեկիս,
Շատ օր տեսնես, շատ ապրիս,
Օր օր ասեմ սիրուն տղուս,
Օրեր մաղթեմ սիրելոյս,
Օր օր ասեմ մատաղ մանկանս,
Որ ունենայ երկար կեանս:



Ե՛հ, ե՛րբ ես քեզ պիտի տեսնեմ
 Օ՛րդ մէկ տղայ զեղադէմ,
 Գնալ՝ վազել ու վազվելել,
 Հասակակցացդ հետ խօսել:

Օր օր օր օր իմ տատրակիս,
 Օր օր ասեմ զաւակիս.
 Օր օր օր օր իմ գեղեցկիդ,
 Քեզ՝ իմ հոգւոյս հատորիդ,
 Օրեր մաղթեմ քեզ յՍտուածոյ,
 Քեզ՝ իմ որդւոյդ միայնոյ:

Եւ երբ լինիս հսկայ կտրիճ,
 Լինելու չես խարդախիչ
 Հայոց ազգին, մեր հայրենեաց,
 Ու հայերու բարեկամաց:

Օրեր՝ օրեր քեզ շատ մաղթեմ,
 Որ Հայրենիք մեր վսեմ,
 Գեղածիծաղ ժպիտներովն
 Եւ իւր օրհնեալ անունով
 Երծարձէ յիս բարի յոյսեր,
 Ու ՚ի քեզ էլ լաւ զգացումներ:

Միթէ այն օրն տեսնեմ պիտի,
 Որ ծերութիւնս քեւ սփոփի,
 Եւ երբ խիտ շատ ես ծերանամ,
 Ըզքեզ նեցուկ ունենամ:

Օր օր ասեմ, օր օր օր
 Որ շնորհէ Հայրն երկնաւոր.
 Օրեր մաղթեմ, որ շատնայ օրդ,
 Յետոյ նեցուկ լինիս մօրդ,
 Որ այն օրեր շատ շատ օր օր
 Մաղթեմ քեզի բոլոր օր:

Ասացէք այս բառերի նշանակութիւնը—արդ, մաղթեմ, մատաղ, գերդ, զեղադէմ, տատրակ, սփոփիլ, նեցուկ, արծարծել, ժպիտ, վսեմ, հսկայ, շնորհել: Ի՛նչպէս են շինուած «զեղադէմ, զեղածիծաղ եւ հասակակից» բառերը:

Ի՛նչ կ'նշանակէ «հոգւոյս հատոր»․ իսկ «զառնիկ կամ գառնուկ» ինչ կ'նշանակէ: Ուրիշ այսպիսի սիրոյ կամ փաղաքշական բառեր էլ դիտես: (Ա.յն, մենք ասումենք միմեանց. «աչքիս լոյս, հոգիս, արեւս, արեւիդ մեռնիմ, քեզ մատաղ (զո՞հ) լինիմ, զլսովդ պտոյտ գամ, քո ցաւը տանեմ. եւ այլն):

Ի՛նչ կ'նշանակէ «շատ օր տեսնես»: Ա.յսպիսի ուրիշ օրհնանք էլ դիտես: (Ա.յո. «ծերանաս, ծիս, ծաղկիս, զօրանաս, շատ ապրիս, իմ տարիս հասնես, կարմիրդ կապենք, քեզ արեւշատութիւն, քեզ արքայութիւն, ապրի արեւդ եւ այլն:)

Սովորեցէր բերան այս օրօրոցի երգը:

Ի Մ Մ Ա Ն Կ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Օ Ր Ե Ը

Թէ ե՛րբ ինձ ճանաչեցի, թէ ե՛րբ սկսայ խօսել, ինձ չէ յայտնի: Միայն այսքանն է մտքիս, որ երբ աչքս բաց արի, ինչ որ տեսայ՝ կարծում էի թէ Ստուած ինձ համար է ստեղծել: Մէկ կողմն իմ օրօրոցն էր, իսկ միւս կողմն՝ իմ խաղալու բաները. աչքս նոցա առնելիս՝ այնպէս էի իմանում, թէ ինձանկից աւելի աշխարհումս բախտաւոր չկայ. և այնպէս էի կարծում՝ թէ աշխարհիս թագաւորն ես եմ:

Ո՛վ ասէ՛ս՝ ինձ էր սիրում ու գրկում: Ի՛մ մէկ դատարկ խօսքն էլ ամենին հաւանական էր: Ի՛մ մէկ յիմար ծիծաղս էլ ամենի սիրտը ուրախացնում էր ու մխիթարում: Ի՛մն էր ծնողացս գիրկը. հայրս էր նեղանում՝ մօրս էր տալիս, մայրս էր նեղանում՝ հօրս էր տալիս: Ա՛յսպիսի պէս հօտ էին առնում, խնձորի պէս խաղացնում: Մէկ տեղս ցաւելիս հազար անգամ գրկում ու համբուրում էին ինձ, որ սիրտս առնուն և ուրախացնեն:

Մեր տան իշխանն ես էի. ասածս ասած էր, ուզածս ուզած, արածս արած: Առաւօտը լուսանում էր՝ թէ իրիկունը մթնում, իմն էր խաղալը՝ կռուիլը՝ դէս ու դէն վազելը՝ շորերս պատռելը: Փայտէ ձիս իմ հոգիս էր. բոլոր օրը նորա վերայ փողոցները չափում էի, էլ ո՛չ հաց՝ ո՛չ ջուր բնաւ միտքս չէին գալիս: Այնպէս իմանում էի թէ երկնքի այն գեղեցիկ աստղերը, այն պայծառ արեգակն ու լուսինը, դաշտերի այն զոյնզոյն ծաղիկները ինձ վերայ են այնպէս խնդում ու ծիծաղում: Այնպէս էի կարծում, թէ միշտ այս ուրախութիւնը կունենամ, այս սիրուն օրերը կբաշեմ:

Բայց ա՛խ, փոքր ինչ մեծացայ թէ չէ, կորցրի այս ոսկէ ժամերը, թռան դնացին ինձանից այս քաղցր ու անհոգ օրերը: Ինձ տուին ուսումնարան, իսկ ուսումնարանումը հազար ու մէկ պահանջմունք կայ. պէտք է, ասում են, խելօք կենաս, չարութիւն ու ծուլութիւն չանես, քիչ խաղաս ու շատ կարգաս, դասերդ սովորիս, քո մեծին հնազանդ լինիս և ընկերներիդ հետ սիրով կենաս, էլ ո՛ր մէկն ստեմ ես, ու ո՛ր մէկն անեմ: Ա՛խ, իմ անմեղ ու անհոգ մանկութիւն, քո քաղցր յիշատակն ես չեմ մոռանալ երբէք:

Դուք էլ այսպէս էր անցկացրել ձեր մանկութեան օրերը, թէ ոչ: Կրկնեցէք այս պատմութիւնն ու գրեցէք: Ի՛նչ կ'ընշանակեն ասածս ասած էր, ուզածս ուզած, արածս արած, իմն էր ծնողացս դիրկը. իմն էր խաղ ու պարը, աչքս նոցա առաւ, նոցա աչքը ինձ առաւ. սիրտս առնում էին, ես նորա սիրտը առայ: Ի՛նչ կ'ընշանակէ «ոսկէ ժամեր, ոսկի դար, ոսկեբերան»: Ուրեմն ինչպէս պէտք է հասկանանք այս խօսքերը. «մանկութեան ոսկի ժամերն անցել են անդառնալի»:

ԵՐԳ ՏՂԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ո՛ւր դուք, մանկութեան գեղեցիկ օրեր,
 Ո՛ւր հեռացաք դուք, երջանիկ ժամեր,

Էլ ո՛չ սար՝ ո՛չ ձոր՝ ո՛չ ջուր՝ ո՛չ դաշտեր
 Մեզ չեն մխիթարում վարդ՝ մանուշակներ:

Աչքս բաց արի ինչպէս երազում,
 Ամէն բան ինձի քաղցր էր երևում:
 Բայց ինչքան մեր չափը հասնում ենք՝ առնում,
 Այնքան օրէ ցօր տխրում ենք՝ տրտմում:

Ո՛ւր մեր այն սրտի ուրախութիւնքը
 Գնացին՝ հեռացան այս աշխարհքումը.
 Էլ ո՛վ մեզ կտայ այն ազատութիւնը,
 Էլ ո՛վ մեզ կտայ այն երջանկութիւնը:

Պատմեցէք այս երգի միտքը ձեր խօսքերով:

ՄԵՐ ԿԵՐԱԿՈՒԻՐԸ, ԸՄՊԵԼԻԲԵՆ ՈՒ ՀԱԿՈՒՍՏԸ

Մեր ամենահարկաւոր կերակուրը հացն է, իսկ ըմպելիքը՝ ջուրը. առանց հացի ու ջրի մենք չենք կարող ապրիլ: Հացը թխում են խմորից, իսկ խմորն ունցում են ալիւրից ու ջրից: Ալիւրն ու ջուրը շաղախելիս ձգում են նոցա մէջ աղ ու տխտմոր: Ալիւրն աղում են ջրաղացումը ցորենից կամ հաճարից: Յորենն ու հաճարը բուսնում են դաշտումը: Դաշտը հերկում ու սերմանում է երկրագործը: Առանց հերկելու և սերմանելու դաշտը մեզ հաց կամ պտուղ չէ տալիս, հարկաւոր է աշխատութիւն:

Առանց անձրևի կամ ջրի դաշտումն ոչինչ չէ բուսնում: Չուրը հարկաւոր է ամէնի համար, թէ՛ բոյսերի՝ թէ՛ անասունների և թէ՛ մարդկանց: Չուրը բղխում է գետնի տակիցը. առաջ փոքր աղբիւր է լինում, յետոյ միանալով ուրիշ աղբիւրների հետ՝ մեծանում ու գետ է դառնում: Գետերը դնում են թափւում ծովերի մէջ:

Ծովի ջուրը չեն խմում, որովհետև դառն է լինում ու աղի: ամենից համեղ ու առողջարար ջուրն աղբիւրի կամ գետի ջուրն է: Աթէ գետինը խոր փորում ենք՝ ջուր է դուրս գալի. այդպիսի ջուրը կոչւում է ջրհորի ջուր, իսկ փորած գետինը՝ ջրհոր: Ըստ տեղ ջրհորի ջուր են խմում:

Մեր հագուստը կարում են մահուդից՝ կտաւից՝ չթից՝ ապրշումէ գործուածքից, քաթանից, մորթուց ու կաշուց:

Մահուդը գործում են թելից: Մահուդի թելը մանուկ են բրդից, իսկ բուրդը խուզում են ոչխարից կամ ուրիշ անասուններից:

Ստանն ու չիթը գործում են նոյնպէս թելից. կտաւի թելը մանուկ են բամբակից, իսկ բամբակը բուսնում է տաք դաշտերումը մանր թփերի վերայ:

Ապրշումէ գործուածները շինում են ապրշումի թելից, իսկ ապրշումը շինում է շերամը (ապրշումի որդը):

Քաթանը շինում են վշէ թելից. վուշը բուսնում է դաշտումը:

Վաշին շինում են կովի, եզան, ձիու, ոչխարի, այծի մորթուց: Վաշուցը կարում են կոշիկ, մաշիկ, տրեխ և այլն. Մուշտակը (քուրքը) կարում են ոչխարի, արջի, գայլի, աղուէսի կամ ուրիշ դազանների մորթուց, իսկ գզակը կարում են գառան մորթուց:

Մեր շորերը կարում է մեր մայրը կամ դերձակը. Նա յառաջ վեր է առնում մեր չափսը, այսինքն մեր բարձրութիւնը, հաստութիւնը, ձեռների ու ոտների երկայնութիւնը և այլն. յետոյ մահուդից՝ չթից կամ մի ուրիշ բանից ձեռում է ու կտրատում առանձին շորի ամէն մի մասը, զորօրինակ՝ փեշերը, թեքերը, մէջքը և այլն, և այս կտորները իրար հետ կարում է:

Ո՛րն է մեր գլխաւոր կերակուրն ու ըմպելիքը: Հացը ընչից են շինում եւ ինչպէս: Ջուրն ինչ տեղից է գալիս եւ որն է լաւ ջուրը: Մեր հագուստն ընչից ենք կարում: Մահուդը, կտաւը, չիթն ու քաթանն ընչից են գործում: Իսկ ապրշումէ գործուածները: Վաշին ընչից են շինում: Վաշուց ու մորթուց ինչ հագուստներ ենք կարում: Մեր շորերն ո՞վ է կարում եւ ինչպէս:— Կըրկնեցէք բոլոր պատմութիւնն ու գրեցէք:

Ասացէք այս բառերի նշանակութիւնը— Երմպելիք, շաղախել, հաճար, հերկել, երկրագործ, բղետի, շերամ, կոշիկ, մուշտակ:

Ի՞նչպէս են շինուել այս բառերը— Էրհոր, ջրաղաց, երկրագործ, առողջարար: Ի՞նչ զանազանութիւն կայ մորթի ու սկաշի բառերի մէջ:

Ե Բ Գ Ա Շ Խ Ա Տ Ա Ս Ի Բ Ի

ԼՇ, բարեկամք, շուտ արէք,

Պայծառ արե ծագեցաւ.

Միրով գործի ձեռք տուէք,

Մինչ ժամանակը չանցաւ:

Լըթք արա, աշխատէ,

Ծուլութիւնը հեռու քշէ.

Ընկարօտ կեանք կանցնես,

Եւ լաւ հունձ կը ժողովես:

Թէ բարիք տեսնել կուզես,

Պէտք է ջանաս անդադար.

Ըմէն բան ինքդ անես,

Նեղութիւն այլոց մի՛ տար:

Ով սէր ունի գործելոյ,

Նա բնաւ չունի հոգ՝ վընաս.

Նորա տանից Լստուծոյ

Օրհնութիւնն է անպակաս:

Ո՞վ չունի ամենեւին հոգս ու վնաս, եւ ո՞ւմ տանիցն է Աստուծոյ օրհնութիւնը անպակաս:

Ձ Մ Ե Ռ Ն

«Մտածէ՛, որդեակ», ասաց մայրն իւր փոքրիկ Երուանդին, երբոր ձմեռն եկաւ, «մտածէ՛, թէ որչափ խեղճ կլինէիր, եթէ այս խոր ձմերուան մէջ քեզ տաքացնելու համար ոչ հազուստ ունենայիր, ոչ փայտ, ոչ ածուխ և ոչ անկողին: Յերեկը տաքանալու համար ամեն հարկաւոր բան ունիս. դիշերն ևս պատուական անկողին ու վերմակներ (ծածկոց): Որչափ պարտական ես Աստուծոյ զոհութիւն մատուցանելու, երբոր մտածես որ հազարաւոր՝ բիւրաւոր խեղճեր ոչ կրակ ունին տաքանալու, ոչ անկողին պատկելու. նոցա հազուստներն ևս, եթէ տեսնես, մաշուած պատուած են, որով չկարողանալով պաշտպանուիլ ցրտից՝ սաստիկ միտում են ու դողդողում: Որչափ երջանիկ կլինէին նոքա, թէ որ քո հազուստներիդ կէսը՝ քաւորդն ունենային, քո կերած կերակուրներից մէկն ուտէին: Ուրեմն մի՛ դադարիր, որդեակ, զոհութիւն մատուցանելու Աստուծոյ, որ մեր հայրն է և այսպէս ողորմած քեզ վերայ:

Ի՞նչ ասաց մայրն իւր փոքրիկ Երուանդին, երբոր ձմեռն եկաւ: Դուք էլ զգում էք ձեր բարեբաղդ վիճակը թէ ոչ:—Կրկնեցէք բոլոր պատմութիւնն ու գրեցէք:

Ասացէք այս բառերի նշանակութիւնը—ածուխ, անկողին, վերմակ, բիւրաւոր, պաշտպանուիլ, քաւորդ:

ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԵՐ ՀԱՅՐՆ Է

Ո՛վ Տէր Աստուած, կը զեջանի՞ս,
 Եւ իբրև Հայր զեւ կընդունի՞ս
 Քեզի որդեակ տըկար՝ տրդէտ,
 Դու, որ մեծ ես և՛ ամենագէտ:

Իբրև իմ Հայրս կարե՞ս լսել,
 Ու աղօթքիս պատասխանել.
 Քանզի չնչին աղայ մի եմ,
 Ու ամէն օր կը մեղանչեմ:
 Ուր Հայրս ես, ինձ միշտ օգնէ,
 Ու հեղ խոնարհ մի սիրտ շնորհէ,
 Որ միշտ ջանամ պարտքս անել,
 Խօսքով՝ գործով քեզ ծառայել:

Պատմ եցէք այս աղօթքի միտքը ձեր խօսքերով:
 Ասացէք այս բառերի նշանակութիւնը — զիջանիլ, ընդունիլ, ամենագէտ, չնչին, մեղանչել, ջանալ:

Ծ Ն Ո Ւ Ն Դ Ն Ո Ւ Զ Ր Օ Ր Հ Ն Է Բ Ը

(Մանկական կեանքից:)

Ես փոքր երեխայ էի, միշտ հօրս կամ մօրս հետ գնում էի եկեղեցի, և նոքա ամէն բան հասկացնում էին ինձ: «Այսօր բարեկենդան է», ասաց մի երեկոյ հայրս, «էգուց ծննդեան պահքն է»: Որքան ուրախացայ ես, երբ իմացայ՝ որ ծնունդը մօտացել է: Բոլոր շաբաթն ես ուրախութեամբ պահք պահեցի, և երբ եկաւ ծննդեան զիշերը՝ հազայ նոր շորերս ու գնացի հօրս հետ եկեղեցի, որ լաւ լուսաւորած էր այն երեկոյ ու այնքան էլ մարդիկ կային, որ տեղ չկար կանգնելու. եթէ վերելիցն ասեղ վայր ձգէիր՝ գետինը չէր ընկնիլ: Հատ գրքեր կարդացին ու շատ աղօթքներ, յետոյ ինձ պէս մի փոքր երեխայ բարձրացաւ սեղանի վերայ ու կարդաց բարձր ձայնով մէկ երկար գիրք: Հայրս ասաց, «այս Դանիէլի գիրքն է»: Ի՛նչքան ցանկանում էի ե՛ս էլ նորա պէս կարդալ իմանալ:

Ժամից յետոյ եկանք տուն, փոքր ժամանակից յետոյ եկան տիրացուքը ժամաշապիկներով ու մոմերով մեր տունն ու երգեցին: Հայրս ասաց, այս Քրիստոսի ծննդեան երգն է, որ կոչուում է Խորհուրդ մեծ»:

Միւս օրը վաղ վեր կացանք ու գնացինք ժամ. ժամից յետոյ մեծ հանդէսով՝ խաչով՝ խաչվառով ու մոմերով գնացինք գետը ջուրն օրհնելու: Գետի վերայ շինած էր քահանայից համար կանգնելու և խաչը ջուրը ձգելու տեղ. նոքա շատ աղօթքներ կարդացին ու շատ երգեցին: Չուրն օրհնելուց յետոյ բոլոր բազմութիւնը վճայ ընկաւ խմելու և ամաններով տուն տանելու: Ես էլ մի փոքր ամանով օրհնած ջրիցը բերի տուն մեր ընտանեաց համար: Հայրս ինձ պատմեց՝ թէ ջրօրհնէքը Քրիստոսի մկրտութեան օրինակն է: Մի փոքր ժամանակից յետոյ քահանայն էլ եկաւ ու մեր տունն օրհնեց: Եւն օրն ես բոլոր ժամանակս ուրախութեամբ անցկացրի:

Պատմեցէք, տեսնեմ դուք էլ այսպէսէք անցկացրել ծնունդն ու ջրօրհնէքը. թէ ոչ: Ծնունդն ու ջրօրհնէքը ամառն է վինում, թէ ծմեռը: Ո՛ր ամսին եւ ամսի քանիսի՞ն է վինում միշտ:— Կրկնեցէք այս բոլոր պատմութիւնն ու զրեցէք:

Ի՞նչպէս են շինուել այս բառերս—ջրօրհնէք, ժամաշապիկ, բարեկենդան կամ բարեկենդանութիւն, էգուց (այգուց):

Ա.Ռ.Ա.Ի.ՕՏԵԱՆ Ա.Ղ.ՕԹ.Գ

Եւմենասուրբ Երրորդութին, մի Եսաուած յերիս անձինս, հաւատում եմ որ այստեղ ներկայ ես. ամենայն խոնարհութեամբ պաշտում եմ քեզ, բոլոր սրտով փառաւորում եմ ու բիւր շնորհակալութիւն եմ մատուցանում քեզ, որ այս գիշերս անվտանգ ու խաղաղութեամբ անցացրի և արժանացայ տեսնելու այս օրս:

Ողորմած և մարդասէր Տէր իմ Յիսուս, չնաշխարհիկ օրինակ կատարելութեան. ամենայն կերպ ջանք պիտի անեմ, որ կարողանամ լինիլ քեզ պէս քաղցր՝ խոնարհ՝ հլու՝ հնազանդ՝ առաքինի՝ աշխատասէր՝ բարի՝ ողորմած ու զթած, և մանաւանդ պիտի ջանամ մեղք չզործել ու պակասութիւններս ուղղել:

Տո՛ւր ինձ ուրեմն, քո սուրբ շնորհդ, Եսաուած իմ Յիսուս, և զօրացրու ինձ ընդդէմ ամենայն փորձութեանց չարին, որ չխաբուիմ նորանից, մեղք չզործեմ ու քեզ չբարկացնեմ, և ամենայն սրբութեամբ ու երկիւղածութեամբ անց կացնեմ այս օրս՝ բարի օրինակ լինելով եղբարցս ու ընկերացս, հնազանդելով ծնողացս ու վարժապետացս:

Սովորեցէք այս աղօթքը բերան եւ ամենայն առաւօտ ասացէք աղօթք անսկիւս: Ասացէք այս բառերիս նշանակութիւնը— «անվտանգ, չնաշխարհիկ, հլու, առաքինի, զթած, երկիւղածութիւն»:

Ե Ր Ա Ձ

Ես լսեցի մի անուշ ձայն,—
Իմ ծերացած մօր մօտ էր.
Փայլեց նշոյլ ուրախութեան,
Բայց ափսո՞ս, որ երազ էր:
Վարկաչահոս աղբիւր այն տեղ
Թաւալում էր մարդարիտ.—
Նա յստակ էր որպէս բիւրեղ,
Եւն երազ էր ցնորամիտ:
Եւ տխրազին երգն մայրենի
Յիշեց մանկութեանս օրեր.
Մօրս համբոյրն ես զգացի,—

Այս ամսուս, որ երազ էր:

Առաջին սեղանեց կարօտագին,

Աչքերս սրբեց՝ շատ թաց էր,—

Բայց արտասուք դնում էին.

Այս, այդ ինչու՞ երազ էր:

ՄԵՆ ՊԱՆԿԵ ՈՒ ԶԱՏԻԸ

(Մանկական կեանքից:)

Բողոր մեծ պահքը պահեցի ես ու համարեցի, որ ընդամենն եօթն շաբաթ է: Առաջին շաբաթին հաղորդուեցայ հօրս հետ միասին, և այն օրը տօն պահեցինք: Հայրս ինձ պատմեց մեր Գրիգոր Առաջին կեանքն ու չարչարանքը: Ինչպէս վատ ու անաստուած մարդիկ են եղել առաջուայ թագաւորները, որ քրիստոնէական հաւատի համար այնպիսի սարսափելի տանջանքներ են տուել մարդկանց:

Առաջին շաբաթից յետոյ ծաղկազարդի կիրակին էր. շատ երեխայք կային այն օրը ժամումը՝ մոմերն ու ուռի ծառի ձիւղերը ձեռներին բռնած, որ տէրտէրն օրհնել էր ու բաժանել նոցա: Այս իմ ուռին բերի տուն, զրի պատկերի առաջին, որ մինչև ցայժմ էլ այնտեղ է չորացած: Հայրս ինձ պատմեց թէ այս տօնը Քրիստոսի Արուսաղէմ մտնելու օրինակն է, և կոչում է ծաղկազարդ այն պատճառաւ, որ Քրիստոսի Արուսաղէմ մտնելու ժամանակին հետը զնացող ժողովուրդը՝ ծառերի ձիւղերը կտրատելով, տարածում էին նորա ճանապարհի վերայ՝ ի պատիւ:

Այդ շաբաթին հայրս ամէն օր ինձ ժամ էր տանում ու ասում էր՝ թէ այս շաբաթը Քրիստոսի չարչարանաց շաբաթն է: Աւագ հինգ շաբաթի օրը շատ երկար

ժամ էր ու շատ մարդիկ հաղորդուեցան. իսկ յերեկոյն ոտնալուայի կարգը կատարեցին ու ժողովուրդեանն օրհնած իւր բաժանեցին: Այս ուրբաթ Քրիստոսի սուգն էր, բայց հայրս ինձ չտարաւ ժամ, ասելով՝ թէ փոքր ես, չես կարող երկար մնալ անքուն ու կանգնիլ ժամումը:

Շաբաթ օրը մայրս կարմիր ձու ներկեց, և յերեկոյն ժամ զնալիս մէկն ինձ տուեց. զրի զրպանս՝ հազայ նոր շորերս ու հօրս հետ զնացի ժամ:

Այս երեկոյ էլ եկեղեցին նոյնպէս լաւ լուսաւորած էր, որպէս և ծննդեան դիշերը, և նոյնպէս շատ մարդիկ կային ժամումը: Ժամից յետոյ կճպեցի զրպանիս ձուն ու կերայ: Երբոր եկանք տուն՝ միմեանց շնորհաւորեցինք Քրիստոսի յարութիւնն ու նստեցինք իրիկնահացի: Այս երեկոյ էլ ինչպէս և ծննդեան յերեկոյն, մենք միս չկերանք, որովհետև նաւակատիք էր: Հայրս ինձ ասաց՝ որ մենք տարին ունինք հինգ նաւակատիք, որք լինում են ծննդեանը՝ դատկին՝ վարդավառին՝ Աստուածածնայ տօնին ու սուրբ խաչին:

Միւս օրը վաղ վեր կացանք, և փոքր եղբօրս էլ՝ որ երկու տարեկան էր, տարանք ժամ. պատարագից յետոյ տէրտէրը հաղորդեց նորան, և եկանք տուն: Այս օրն ամենեքեան՝ թէ մեծ և թէ փոքր, թէ հարուստ և թէ աղքատ՝ ուրախ էին ու լաւ հագնուած: Միւս օրն, որ երկուշաբթի էր հայրս տարաւ ինձ գերեզմանատուն ու ասաց. «այսօր մեռելոց է, պէտք է քո պապի՝ տատի ու քրոջ գերեզմաններն օրհնել տանք»: Քահանայն եկաւ և օրհնեց: Ինչպէս հնացել էր նոցա գերեզմանները. բոլորը ծածկուել էր կանաչ խոտով ու ծաղիկներով:

Դուք էլ այսպէս անցկացրիք ձեր մեծ պահքն ու զատիկը, թէ ոչ: Զատիկը ե՞րբ է վնում, զարնանը թէ աշնանը:—Կրկնեցէք այս պատմութիւնն ու զրեցէք: Ինչպէս են շնուած այս բառերս—«ծաղկազարդ, ոտնալուայ»:

ՏԱՐԱԲԱՆՏ ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿԸ

Անթի՛ ծարաւ, գլուխը քաշ ձգած,
Իւր ծնողներից վաղուց որբացած,
Հօր տանից տեղեց արդէն հեռացած,
Շրջում էր մանուկն մտքով մոլորուած:

Շրջում էր բոկոսն՝ շրերը պատրուտած,
Աղի արցունքով աչքերը լցուած.
Ինչպէս անզգայ սիրտ պէտք է լինէր,
Որ այս թշուառին տեսներ՝ չքաւէր:

Իւր բնիկ երկրից՝ ծնողներից զրկուած,
Օտար աշխարհում գերի մատնուած,
Անգութ մարդկանցից հալածուած՝ տանջուած,
Խեղճ մանկանն այս էր ճակատին գրուած:

Շատ տեղ ման եկաւ, շատերին խնդրեց,
Իւր սրտի ցաւերը շատերին պատմեց.
Բայց նորա խնդիրն ՚ի գուր անց կացաւ:
Սրտի զգացմունքն ոչ ոք չիմացաւ:

Ասացէր այս բառերիս միտքը— «բոկոսն, արցունք, անզգայ, թշուառ, բնիկ, անգութ, զգացմունք»: — Ի՞նչ կնշանակէ «աղի արցունք»: Իսկ «գնուն արտասունք»: Ի՞նչ կնշանակէ «բնիկ երկիր»: Ո՞րն է ձեր բնիկ երկիրը կամ հայրենիքը:

Ժ.Ա.ՄԱՍԷՐ ԵՐԵՆՈՍ

Որտե՛ն: Հայր իմ, ինչպէս սիրում եմ ես քեզ հետ միշտ եկեղեցի գնալ, մոմ վառել և ծուներ դնել. բայց, սիրելի հայր, ասա՛ ինձ աղաչեմ, այս որ մարդիկ եկեղեցի են գնում և ծուներ են դնում, ի՞նչ է նոցա միտքը:

Հայրը: Որդեակ իմ, ես կամ մայրդ երբոր քեզ մէկ բան ենք բաշխում, կամ քեզ համար նոր շոր ենք կարում, քո մէջը դու մէկ ուրախութիւն չե՞ս զգում, քո մէջը չե՞ զարթնում մէկ սէր, մէկ երախտագիտութիւն առ քո ծնողս, ու չե՞ս գալի քո սրտի ուրախութիւնը մեզ յայտնում:

Որտե՛ն: Այո՛, հայր. այդ ժամանակը սիրտս մի ուրախութիւն է զգում և ինձ դրդում է, թէ գնա՛ հօրդ ձեռքը համբուրէ, շնորհակալութիւն արա՛ նորան, որ նա քեզ համար այսպէս հոգս է անում, քեզ այսպէս սիրում է:

Հայրը: Այնպէս էլ և մենք, որդեակ, և բոլոր մարդիկը զգում ենք այն բարերարութիւնները, որ մեր ամենիս հայրը՝ մեր ստեղծողը անխնայ առատ ձեռքով մեզ վերայ սփռել է և սփռում է: Տեսնո՞ւմ ես ինչպէս գեղեցիկ է արեգական լոյսը, ո՛րքան քաղցր են ծառերի պտուղները, ինչպէս գեղեցիկ են և անուշահոտ ծաղիկները: Այս բոլորը մեզ համար է ստեղծել մեր բարի հայրը՝ մեր Աստուածը, և մենք ենք վայելում այս բոլորը: Ապա ուրեմն մենք չպէ՛տք է սիրենք մեզ կերակրողին և մեզ պահպանողին, չպէ՛տք է շնորհակալութիւն անենք նորան, որ մեզ վերայ այսչափ խնամք, սէր և ողորմութիւն ունի:

Եւ ասա՛ այս է պատճառը, որդեակ, որ մենք գնում ենք մեր Հօր Աստուծոյ տունը՝ եկեղեցին, որ նորան շնորհակալութիւն և գոհութիւն մատուցանենք, և խնդրենք որ իւր շնորհը և խնամքը մեզանից անպակաս անէ, մեր սիրտը մաքուր պահէ ամենայն չարութիւնից, որ միայն բարի մտածենք, և բարի գոլով արժանանանք մեր ամենաբարի Հօր Աստուծոյ որդի կոչել և նորա արքայութեան ժառանգ:

Ծուներ զնելով կամենում ենք ցոյց տալ, որ մենք մեր Արարչի ոտի հողն ենք, նորա ծառայքն ենք. ինչպէս նորա սուրբ կամքն է, պատրաստ ենք այնպէս կատարելու. նորա ոտքն ենք ընկնում, որ մեր պակասութեան, սխալանաց և յանցանաց համար մեզ վերայ չբարկանայ, ներէ և ողորմած լինի մեզ:

Եւ որովհետեւ շատ մարդիկ ոչ կարդալ զիսեն և ոչ աղօթքներ, որ բերան ասեն, վասն որոյ քահանայքը և միւս հոգեւորականները նոցա բերանից և նոցա փոխանակ Աստուծուն փառաբանութիւն են տալիս: Բայց լաւ կլինէր, որ մենք ամէնքս էլ հասկանայինք, ինչ որ նոքա ասում են. այն ժամանակը մենք աւելի ջերմեռանդ սրտով կաղօթէինք:

Ինչ է պատճառը, որ մենք եկեղեցի ենք գնում, ծուներ ենք գնում եւ աղօթք ենք անում Աստուծուն:

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԱՂԹՔ

Երկիրպագութիւն եմ տալիս քեզ, Աստուած իմ և Տէր, և բիւր շնորհակալութիւն մատուցանում, որ ինձ ողջ առողջ հասուցիր այս երեկոյս: Ո՛վ Աստուած իմ, այսօր և բոլոր կենացս մէջ արած մեղքերիս համար մեղայ գոչելով թողութիւն եմ խնդրում. ներէ՛ ինձ իմ մեղքերս, և իմ պահապան հրեշտակը ուղարկէ, որ թէ՛ այս գիշեր, և թէ՛ բոլոր կենացս մէջ ինձ մօտ մնալով զգուշացնէ և հեռացնէ ինձ այն ամէն բաներից, որ անհաճոյ են քեզ. որովհետեւ իմ միակ ջանքս ու բաղաձանքս է և միշտ պիտի լինի այն, որ ես ամենայն ժամ քո սուրբ կամքդ ու հաճոյքդ կատարեմ:

Ասացէք այս բառերի նշանակութիւնը—բիւր, գոչել, անհաճոյ, բաղաձանք, հաճոյք:

Սովորեցէք այս աղօթքը բերան եւ ամենայն երեկոյ աղօթք անելիս ասացէք:

ԵԿԵՂԵՑԻ

Երբոր մանում ես մէկ քաղաք կամ մէկ գիւղ, ամէն բանից առաջ ի՞նչ ես տեսնում:—Եկեղեցին:—Եկեղեցին ամէն աներից բարձր է շինած, այնպէս որ նորա զանգակատունը շատ հեռուից կարող ես տեսնել: Եկեղեցին միւս աներիցը մեծ է ու նոցանից էլ հեռու է շինած. նա միւս աների նման չէ: Ոչ մէկ տուն չէ մանում գիւղի բոլոր ժողովուրդը, բայց եկեղեցումն ամէն մարդ էլ տեղ ունի՝ թէ մեծ և թէ փոքր, թէ հարուստ և թէ աղքատ, թէ հիւանդ և թէ առողջ: Բոլորն էլ հաւասար են Աստուծոյ առաջին:

Քեզ երեկոյ ժամանակիդ եկեղեցումն են մկրտել, եկեղեցումն էլ կպսակեն քեզ, երբոր կմեծանաս: Երբոր կմեռանիս՝ դարձեալ եկեղեցին կտանեն քեզ ու եկեղեցումօտ կթաղեն: Եկեղեցու մօտ են թաղած նմանապէս քո հայրդ, մայրդ ու պապերդ:

Ուրեմն եկեղեցին ու հասարակ աներն մի և նոյնը չեն: Հասարակ տանը դու կարող ես բարեկամ էլ ունենալ, թշնամի էլ: Բայց եկեղեցումն՝ Աստուծոյ տանը, թշնամիքդ էլ հանում են իւրեանց սրտի ոխն ու ատելութիւնը, մոռանում են չարութիւնը և բարեկամանում են քեզ հետ:

Եկեղեցին ընչով է զանազանում միւս աներից: Ասացէք ձրն է եկեղեցոյ բեր, խաչկալը, աւագանը, խորանը, գմբէթը: Կրկնեցէք բոլոր պատմութիւնն ու գրեցէք:

ԵՐԳ ԳՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՄԱՆԿԱՆՑ

Աստուած իմ, Տէր իմ, մատաղ օրերս Քեզ կը վայելէ՛ որ մատուցանեմ. փառաբանութեամբ ըսկըսեմ կեանքս, փառաբանութեամբ զայն վերջացընեմ:

Ար խոստովանիմ՝ քո մեծ շնորհքդ է,
Որ քրիստոնէից մէջը ծընել եմ:

Ուր ողորմութեան գետը կը բղխէ,
Ենհուն փրկութեան ձայնը կը լսեմ:

Որչափ կը խղճամ կըռտապաշտները,
Որ տգիտութեան խաւարի մէջ եմ:

Ոչ արքայութեան ցանկալի փառքը
Եւ ոչ դժոխքի տանջանքը գիտեմ:

Քոյին փառաւոր խոստմունքներդ, Տէր,
Յոյսըս ու սէրս սաստիկ կը վառեն:

Քո Սուրբ Գրքերուդ երկնային խօսքեր
Եւ քեզ մերձենալ զեա կը յորդորեն:

Ասացէք այս բառերի նշանակութիւնը—ոխ, մատաղ, անոն,
բղիսել, մերձենալ:
Ի նշակեալ են շինուած այս բառերը—կուսպաշտ, փառաբանու-
թիւն, բարեկամ:

ՀԱՄԱՐՁՈՒՄԸ ՈՒ ՎԻՃԱԿ

(Մանկական կեանքից):

Համբարձմանը բոլոր ծառերը կանաչել էին ու դաշ-
տերն էլ ծաղիկներով լցուել: Եւ շունն ծաղիկը էր ու
վարդն բացուել: Գառները թռչոտում էին ծաղիկների
վերայ, իսկ թռչուններն էլ ծառերի ու թփերի մէջ
քաղցր երգում: Սնունդ արտերը բաւականին բարձրացել
էին, ու նոցա մէջ արտուտիկը անոյշ երգում էր: Օղբ
գեղեցիկ էր բուրում ու արեգակն էլ պայծառ ծագել էր
պարզ երկնքում: Հայրս ասաց՝ որ համբարձումն միշտ
հինգշաբթի օրն է լինում ու դարնանը, և այս տօնս
Քրիստոսի երկինքն վերանալոյ կամ համբառնալոյ
խշատակն է:

Եւ աւուրեան գնացինք ժամ, պատարագից յետոյ քոյրս
տարաւ ինձ վիճակ հանելու դաշտը, ուր հաւաքուել էին
շատ հարսներ ու աղջկուհիք: Մի շաբաթ էր արդէն, որ
նոքա պատրաստուում էին վիճակ ձգելու: Սարերիցն ու
դաշտերիցը շատ ծաղիկներ էին քաղել, ու ամէն մար-
դից մի մի բան առել վիճակ ձգելու. մէկիցն՝ մատանի,
միւսիցն՝ ականջի օղ, երրորդիցն՝ ոսկէ կաճակ և այլն:
Ես ամէնն ածել էին մի մեծ ու ջրով լիքն ամանի մէջ՝
վրէն շատ ծաղիկներ էին ցանել ու բերանը նուրբ քօղով
ծածկելով՝ դրել էին այն գիշերը վարդի թփի տակ:
Նոցա միջև փոքրն ես էի. ուստի նստացրին ինձ ամանի
մօտն, որ վիճակը հանեմ: Եւ մեն մի վիճակ հանելիս մի մի
երգ էին ասում: Հատ երգեր ասացին, բայց բոլորը միտս
չէ, միայն մի քանիսն է մնացել մտքիս և ահա սոքա են:

Իմ ախպէրս ծառի տակին, ջան գիւլում՝ ջան ջան,
Սողմոսը կռան տակին, ջան ծաղիկ՝ ջան ջան.
Սողմոսը անգիր է արել, ջան գիւլում՝ ջան ջան,
Լեզուն բիւլբիւլ է դառել, ջան ծաղիկ՝ ջան ջան:

Մեր դրանը ուռի ծառ, ջան գիւլում և այլն.
Ոսկէ կաքաւ վրէն թառ.
Լըթայր ու դայր օրօր տայր,
Եւ լան ծաղիկ տանիլ տայր:
Ենձրե եկաւ շողալէն,
Ուռու տերե դողալէն.
Հրէս եկաւ իմ ախպէրն,
Եւ ձին տակին խողալէն:
Մեր դրան առաջին մի դարան,
Եղջկերքն եկան նի՛ դառան.
Հատ խողացին ու շարուեցան,
Հարած մարգարիտ դառան:

Ա օրօն, օրօն ծաղիկ,
Կամիր ու տորոն ծաղիկ,
Հարսն ու աղջիկ մեծրել եմ,
Որ դան ու քաղեն ծաղիկ:
Սարի խոտը ծեղուէ ծեղ,
Եխպէր երթանք միատեղ:
Որ թշնամին վրայ տայ,
Գլուխս տամ գլխիդ տեղ:
Ղալէն 'ի վեր ծներակ,
Հաղակօլօլ արեգակ.
Երեգակին թեր ախպէր
Հաքար կոտրեմ՝ կեր ախպէր:

Ա իձակը հանելուց յետոյ նստեցանք դաշտումը ծաղիկ-
 ների վերայ ու ճաշ կերանք: **Ղ**աշեց յետոյ հարսներն
 ու աղջիկունքը շատ խաղացին ու իրիկունը եկանք տուն:
Ոհ, ինչպէս գեղեցիկ էր այն օրը, և թէ ինչպէս ուրախ
 ժամանակ անցկացրի՝ երբէք չեմ մոռանալ ես:

Երբ է լինում համբարձումը, ծմեղը թէ դարնանը: Բնութիւնը,
 այսինքն դաշտերը, ծառերը, թռչուններն ինչ դրուծեան մէջ են
 լինում համբարձմանը: Պատմէ տեսնեմ ինչպէս են վիճակ հանում
 հարսներն ու աղջիկունքը համբարձմանը կամ վարդավառին: Ասն, ինչ
 երգեր գիտես վիճակ հանելու: Կոցա երգելու եղանակն էլ գիտես թէ ոչ:

Ասացք այս բառերի նշանակութիւնը, արտուտիկ կամ արտոյտ,
 շուշան, բուրել, ծառ, շաղ, տորոն, ծեղ, ծներակ: Ինչ կնշանակէ
 «մեծրել»: Այս բառը որ բառիցն է շինուել: («Մեծարել», որ
 կնշանակէ պատուել:)

Պ Ս Ա Կ Ն Ե Ր

(Մանկական խաղ):

Մէկ սիրտ լինինք
Եւ մէկ հոգի,
Օւի միութիւնն

Գեղեցիկ զարդ է կեանքի:
 Լա, Լա, Լա, (4 անգամ):

Վար լէ պակ:

Արդ ծաղիկն լինինք նման
Եւ օրինակ հեզութեան.
Թո՛ղ վարդը հանգստանայ
Մեր մատաղ սրտի վերայ:
 Լա, Լա, Լա, և այլն:

Մանուշակէ պակ:

Եզնիւ, սիրուն մանուշակ,
 Համեստութեան օրինակ,
Տուր մեզ ծաղիկ գեղեցիկ
Քո քնքոյշ հոտ անուշիկ,
 Լա, Լա, Լա, և այլն,

Շուշանէ պակ:

Օրինակ անմեղութեան,
Դաշտի սիրուն դու շուշան,
Եկ զարդ եղ'իր մեր պարին
Եկ միացիր մեր երգին:
 Լա, Լա, Լա, և այլն:

Կաղնի պակ:

Կանաչ խոտը դաշտերի
Մեր սրտին է սիրելի:
Թո՛ղ ճիւղը կաղնի ծառին
Պսակ լինի մեր գլխին:
 Լա, Լա, Լա, և այլն:

Բողոք միասին
Սիրուն՝ կանաչ պսակին,
Թող միանանք, բարեկամք,
Եւ յոյսերը անբաժան
Մնան մեզնից յաւիտեան:

Երկխոյրը խումբ խումբ բաժանվում են չորս տեղ պսակների թուով, եւ նոցանից իւրաքանչիւրն մի պսակ է ներկայացնում առանձնապէս, կարգաւ երգելով իւրեան յարմարացրած երգը եւ միեւնոյն ժամանակ էլ շրջանակ կազմելով իւր դրուժեամբ: Վերջին տանը հասնելով բոլոր խմբերը միմեծում են, եւ մի ամբողջ շրջանակ կազմելով պտոյտ են դալի: միմեանց ձեռք բռնած ու երգում: «Սիրուն կանաչ պսակին եւ այլն:

Բ. Ա. Գ. Ա. Բ. Ե. Ի. Գ. Ի. Դ.

Քաղաքի տները մեծ են ու զեղեցիկ, լք մեծի մասին քարաշէն, երկու երեք կարգ սենեակներով, մէկ ուղիղ գծի վերայ կանգնած ու իրար կպած: Տների մէջ տեղերիցն փողոցներ են անց կենում, սովորաբար ուղղազիճ՝ հարթհաւասար՝ քարայտակ ու մաքուր: Փողոցների մէջ շատ անց ու դարձ անողներ են երևում, լք մեծի մասին վաճառականներ՝ արհեստաւորներ ու տէրութեան պաշտօնեայք: Համարեա թէ ամէն փողոցի վերայ խանութներ ու շանմարաններ կան, որոց մէջ զանազան տեսակ ապրանքներ են ծախւում: տեղ տեղ էլ զանազան գործարաններ կան: Քաղաքի մէջ անտառ, դաշտ, արօտ չկան. միայն մի քանի տների մօտ պարտէզներ են գտնուում: Քաղաքի մէջ կան հրապարակներ, ուր զիւղացիքը բերում են դասում իւրեանց վաճառելիքը: Քաղաքումը շատ քարաշէն ու գմբէթաւոր եկեղեցիք կան: Քաղաքի բնակիչքը աւելի հարուստ են, լուսաւորեալ ու մաքուր հագնուած: Քաղաքի մէջ ուսումնարաններ կան, դատարաններ, զինուորք ու շատ պաշտօնեայք տէրութեան:

Քաղաքի մէջ ամառն սակաւ կտեսնես կանաչ ու ծաղիկ. և այդ պատճառաւ շատ քաղաքաց բնակիչների մեծ մասը ամառը ցրուում գնում է ամարանոցներ ու գեղեր: Քաղաքից դուրս ո՛ր կողմն որ աչքը դարձնում ես, ամէն տեղ տեսնում ես դաշտ, արօտ, ծառատունկներ ու անտառներ: Եւ շատ քաղաքների մօտ ամարանոցներ կան, այսինքն մօտիկ տներ՝ ուր քաղաքացիք անց են կացնում ամառը, որովհետեւ այնտեղ օդը աւելի մաքուր է լինում ու առողջարար: Բայց քաղաքիցն եթէ աւելի հեռանաս՝ առաջդ դուրս կգան գեղեր ու ագարակներ: Գիւղի տներն քաղաքի տների նման չեն, այլ փոքր, ցած, գետնի մէջը ու շատ անգամ ծառերով կամ ցանկով պատած. նոցա պատուհանները փոքր են ու շատ անգամ տանեաց վերայ բացած, իսկ տանիքը կամ կտուրը տափարակ են ու լք մեծի մասին հողով կամ ծղնօտով ծածկած:

Ամէն զիւղացու խրճիթի մօտ բանջարանոց կայ, և խրճիթիցն էլ փոքր ինչ հեռու՝ կալ, համբար, մարագ կամ ուրիշ մի շինուած: Անդանեաց զոմը սովորաբար խրճիթի յետեի կողմն է լինում կամ կողքին: Գիւղացւոց տների մէջը և իւրեանց վերայ կտեսնես անմաքրութիւն, խեղճութիւն ու աղքատութիւն: Առջա լք մեծի մասին ուսումնարան չունին, ուստի նոցա որդիքը մնում են տղէտ, անկիրթ ու անուսում իւրեանց ծնողաց պէս:

Համեմատեցէք զիւղը քաղաքի հետ ու ասացէք ինչ տարբերութիւն ունին, եւ ինչ նմանութիւն. ինչ մասնաւոր բան կայ զիւղի մէջ, որ բաղարումը չկայ, եւ ընդհակառակն ինչ կայ քաղաքումը, որ զիւղումը չկայ:

Կրկնեցէք այս պատմութիւնը ձեր խօսքերով ու գրեցէք: Ասացէք այս բառերի նշանակութիւնը. տարբերութիւն, զիժ, ուղղափիժ, հարթ, քարայտակ, խանութ, շտեմարան, գործարան, արօտ, հրապարակ, գմբէթ, դատարան, զինուոր, պաշտօնեայ, ամարանոց, աղարակ, տանիք, մարագ:

ԱՌԱՌՈՏԵԱՆ ԵՐԳ ՇԵՆԱԿԱՆԱՅ

Ե՛յ մարդ, այսօր շատ քրնեցար նրնջեցիր,
Ըռաւօտեան հով ժամանակն անցուցիր,
Երեզակը սարի ծայրէն ծագեցաւ,
Չ երմուծիւնը ձորն ու դաշտը սփռեցաւ:
Ընկերներըդ վաղ արտերը գրնացին,
Յօրեն գարին երգ երգելով հրնձեցին,
Խուրճ կապեցին, բարդ բարդեցին դաշտումը,
Նըստան հանգչել կաղնիների հովումը:
Ե՛յ մարդ, վերկաց՝ սառը ջրով լուացուիր,
Պօտիդ կապէ, գերանդիդ ա՛ռ՝ դաշտ հասի՛ր
Քանի հով է՝ հունձըդ արա՛ արտումըդ,
Հունձըդ հրնձէ, մի ծուլանար գործումըդ:
Հունձըդ կապէ՝ բարդըդ բարդէ՛, տուն արի,
Հանգըստացիր, երբ քո հունձըդ կատարի,
Իե՛ր գերանդիդ կախէ՛ պատին քո տանը,
Ես իրիհուան կը պատրաստեմ սեղանը:
Ե՛յ մարդ, հերիք ինչ որ այսօր քրնեցար,
Եզբըդ մէկ բա՛ց, տե՛ս թէ ո՛րչափ ուշացար.
Ողջ աշխարհն ոտի վերայ բանում է,
Չմեռուայ պաշար նա իւր համար հոգում է:
Ի՞նչ ես պառկել, ի՞նչ ես քնել, սիրական,
Երեզական շողը հասաւ մեր դրբան,
Մի՛ ծուլանար, ժամանակը խընայէ՛,
Ե՛յն պիտի մեզ բոլոր ձմեռը կերակրէ:

ԽՍՏԱՍԻՐՏ ՏՂԱՅ

Պարեգինը: «Մա՛յր իմ, մա՛յր», ասաց Պարեգինը տուն վազելով, ատես ի՛նչ սիրուն թռչուն եմ բռնել. ո՛հ

ի՛նչ գեղեցիկ թւեր ունի և ի՛նչ սիրուն փետուրներ,
 տես, մայր իմ, այնպէս չէ՞, որ շատ սիրուն է:

Մայրն: «Ո՞վ տուաւ քեզ այդ թռչունը, սիրելի որդեակ. ասա ինձ, դո՞ւ ես բռնել՝ թէ ուրիշը:»

Պարեգինը: Ե՛յ, մայր իմ, ես բռնեցի. մեր պարտեզի պատումը այսօր մի բոյն գտայ ու այնքան սպասեցի, մինչև որ թռչունն եկաւ մտաւ բոյնը. իսկոյն վազեցի ու բռնեցի:

Մայրն: Ի՛չ ի՞նչ կար բոյնի մէջը:

Պարեգինը: Նորա ձագերն էին, սիրելի մայր իմ. ա՛խ ի՛նչպէս փոքր թռչնակներ էին, դեռ ևս փետուր ու թւեր չունէին:

Մայրն: Ե՛յ ժամ ի՞նչ ես կամենում անել այդ թռչունը:

Պարեգինը: Աղնեմ վանդակի մէջ և մեր պատուհանումը կը կախեմ, որ երգէ ու մեզ ուրախացնէ:

Մայրն: Ե՛յ, մեզ կուրախացնէ, բայց դորա ձագերն էլ կուրախանա՞ն արդեօք: Եթէ քո մօրդ տանէին դնէին բանտի մէջ, և քեզ էլ կերակրող՝ հազցնող ու պահող չլինէր, քեզ համար ուրախութիւն կլինէ՞ր, թէ սուգ:

Պարեգինը: Ի՛ հարկէ սուգ կլինէր, մայր իմ, Եստուած մի՛ արասցէ, որ այդպիսի բան պատահի, ես առանց քեզ իսկոյն կմեռանիմ ու մի օր չեմ կարող ապրիլ:

Մայրն: Ուրեմն՝ ինչ որ չես կամենում քեզ համար, այն մի ցանկանար և ուրիշներին, մանաւանդ այն խեղճ ու տկար թռչնակներին, որք այժմ անտէր՝ անօթի են մնացել ու անհանգիստ են լինում իւրեանց մօր ուշանալու համար. և դուցէ այն ողորմելիքն՝ եթէ փոքր ինչ էլ ուշացնես ու մնաս այդպէս անգութ, մի փորձանքի պատահին կամ անօթութիւնից սատակին:

Պարեգինը: Ո՛չ, ո՛չ, սիրելի մայր իմ, էլ չեմ ուշացնել, ահա թողնում եմ թռչունը, թո՛ղ երթայ շուտով

ազատէ մահից իւր ձագերը: 'Սերեցէ՛ք ինձ մայր, որ ես անդթարար վարուեցայ այն խղճալի անասնոց հետ. ես չմտածեցի ամենեւին, երբէք էլ չեմ անել այսպիսի անդթութիւնը:

Մայրն: Աղպէս, որդեակս, շատ ապրիս. մի՛ մոռանար՝ որ անասուններն էլ ինչպէս և մարդս, Աստուծոյ ստեղծած են, և նոքա էլ մեզ պէս զգում են ցաւ ու նեղութիւն:

Ինչ էր կարծում, Գարեգնի արածը լուր բան էր: Ինչ պատճառաւ էր վատ: Մայրն ինչ ասաց նորան այդ բանի համար: Գուր էլ հետեւելու էր Գարեգնի օրինակին, թէ ոչ: Ինչ կնշանակեն—վանդակ, փետուր, անգում, անօթի, բանտ: Ինչպէս են շինուած այս բառերս—անդուժ, տկար, տղէտ, անմիտ, անասուն:

ԲԱՐԵՍԻՐՏ ԵՐԵՒԱՅ

Համբարձման օրը, ճաշի ժամանակին, մէկ հարուստ մարդոյ որդի՝ անունը՝ Լեոն, դուրսը խաղում էր իւր բեանց հարեանի որդւոյ հետ: 'Սոցա հարեանը շատ աղքատ ու խեղճ մարդ էր, մինչև անգամ օրական հացի կարօտ: Մի փոքր ժամանակից յետոյ ծառայն դուրս եկաւ ու Լեոնին ճաշի կանչեց:

— Գարձեալ եկ, ասաց Լեոնին իւր աղքատ ընկերը. ես այստեղ կըսպասեմ քեզ, որ գաս ու խաղանք:

— Հապա դու ճաշ ուտելու չե՞ս գնալ հարցրեց նորան Լեոնը:

— Ե՛ս, ոչ. պատասխանեց միւսը հառաչելով, մենք մեր տանը ուտելու ոչինչ չունինք:

Լեոնը գնաց տուն, փաթաթուեցաւ հօրն ու ասաց սիրելի հայր, խնդրեմ ասացէք ինձ, որքան արժէ այն շորերը, որ էզուց տօնիս պատճառաւ կամենում էք ինձ համար գնել:

— Բասն մանէթ, պատասխանեց հայրը. բայց ընչե՞ համար ես հարցնում:

— Սիրելի հայր, ես խնդրում եմ, եթէ միայն կարելի է, շորերիս փոխանակ այն քսան մանէթը տաք ինձ, որովհետև խիստ շատ հարկաւոր է. իսկ շորեր ես շատ ունիմ:

— Ընչե՞դ է հարկաւոր, որդեակ, հարցրեց հայրը:

— Մեր հարեանի որդին, որի հետ ես երբեմն խաղում եմ, ոչ թէ շոր, այլ հաց անգամ չունի ուտելու, ես կամենում եմ նորան բաշխել այդ փողը:

Հայրը՝ տեսնելով որդւոյ այս բարեսրտութիւնը, համաձայնեցաւ ուրախութեամբ: Լեոնը փողն ստացաւ թէ չէ, դեռ ևս ճաշ չկերած դուրս վաղեց ուրախ ուրախ ու տարաւ այն փողը իւր խեղճ ընկերոջ ծնողացը տուեց:

Ո՛վ կասէ, որ Լեոնի արածը վատ է: Իսկ եթէ մեզ պատահէր, կանէիք այդպէս: Ամենայն մարդ էլ պարտական է Լեոնի օրինակին հետեւել, այն է սիրել ու օգնել իւր ընկերին, թէ ոչ: — Կրկնեցէք այս պատմութիւնն ու գրեցէք:

Ինչ կնշանակէ «ուրախ ուրախ»: Իսկ եթէ ասէի «ուրախ» միւսնոյնը կնշանակէր, թէ ոչ: Արեւմն, ինչ կնշանակէ տխուր տխուր, մեծ մեծ, մանր մանր, շատ շատ, վատ վատ, լաւ լաւ. սիրուն սիրուն: Ասացէք մի մի օրինակ այս բառերի վերայ (Մեր անտառումը մեծ մեծ ծառեր կան ու սիրուն սիրուն ծաղիկներ եւ այլն):

Շ Ա Մ Ա Կ

Ս Ր Ե Լ Ի Ա Ր Ա Մ

Իմանալով քո բարի համբաւն ուսմանդ ու վարուցդ մասին՝ շատ և շատ ուրախացայ. վասն որոյ՝ ինչան առքեզ սիրոյս և հաճութեանս ուղարկում եմ ահա քեզ համար մի լաւ արկղիկ, որ՝ յուսով եմ, կընդունես սիրով: Այս փոքրիկ արկղիկ միջին կայ Հայաստանի աշխարհա-

ցոյցը, կտոր կտոր տախտակների վրայ կպցրած: Պու
զիտես, որ այդ երկրի անունը, ուր կենում ես, Հայաս-
տան է: Այս կարծում եմ, որ քեզ համար ակտորժ ու
զուարճակ խաղ կըլինի փոքրիկ կտորոտանքն 'ի միասին
միաւորելն, երբ որ ձմերային զիշերներն մօրաքեռդ կարի
սեղանի մօտ նստած կը լինիս. այս եղանակով դու կը
սովորես Հայաստանի զանազան նահանգների և քաղաք-
ների գրութիւնն ու տեղերը, և երբոր քո փոքրիկ աշ-
խարհացոյցիդ վերայ կգտնես Մասիս սարը, Արմաւիր,
Անի, Արտաշատ ու Ալաղարշապատ քաղաքների տե-
ղերը, չմոռանաս մտածել նոցա վերայ:

Քեզ սիրող Տօրաւորք:

ԱՌ ՄԱՅՐԵ ՀԱՅԱՍՏԱՆ:

Ինչո՞ւ ես տխրած, մայր իմ Հայաստան,
Իմ սիրուն աշխարհ՝ Հայոց բնակարան.
Թափիր քեզանից տխրութեան փոշին,
Նորոգ պճճուիր զարդով թանկագին:
Երբ քո ցաւերդ աչերս տեսնում է,
Պառը կսկիծով սիրտս այրւում է.
Քեզ եմ աղաչում, մայր իմ ծերացած,
Բարձի՛ր քեզանից ամպեր սեւամած:
Արբազան հողդ քաղցր է ինձ համար,
Պառտեալ մայր իմ, Հայաստան աշխարհ,
Երբեմն օտարաց կոխան է եղած,
Բայց էլի Հայոց քաղցր է անկասկած:
Աչքս բաց անեմ, Մասիսին նայեմ,
Ա՛խ, իմ կարօտս քեզանից կառնեմ.
Վարօտ սիրաժառ՝ կարօտ մայրական,
Ո՛ր որդւոց սրտից կըլիսէ անմահն:

Իմ սո՛ւրբ Հայաստան, քեզ շատ եմ սիրում,
Եւ ոչ մի բոպէ քեզ չեմ մոռանում:
Երբոր տեղիցս ես վեր եմ կենում,
Քեզ համար յԱստուած աղօթք եմ անում:

ԿԱՄԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

Տիգրանն ու Տրդատը միմեանց հարեան էին ու ընկեր:
Նոքա միշտ 'ի միասին էին գնում ուսումնարան ու դպիս.
Բայց նոցա բնաւորութիւնն իրարից շատ տարբեր էր:
Տիգրանը շատ կամարար ու բարի երեխայ էր, միշտ
աշխատում էր ամենայն մարդոց իւր խոնարհ ծառայու-
թիւնը ցոյց տալ. իսկ Տրդատը ընդհակառակն կամա-
պաշտ ու խռովասէր տղայ էր ու չէր կամենում բարու-
թիւն անել և ոչ ոքի:

Մէկ օր, ուսումնարանումը, Տիգրանը խնդրեց Տրդա-
տին, որ մէկ զրիչ փոխ տայ, որովհետեւ իրանը տանն էր
մոռացել: «Իմ զրիչները ինձ են հարկաւոր», սառը պա-
տասխանեց Տրդատը. «գնա՛ քեզ համար զրիչ ճարէ»:—
Մէկ անգամ էլ Տիգրանը խնդրեց նորան, որ իրան օգնէ
ծաղիկները ջրելու: «Այս քո հօր մշակը չեմ, ասաց բար-
կութեամբ Տրդատը, որ քո ծաղիկները ջրեմ, գնա քեզ
համար մշակ վարձէ»:

Անցաւ մի քանի օր, Տիգրանն ուսումնարանումը
տեսաւ, որ Տրդատը մոռացել է իւր զրիչները տանն,
ու տրտում նըստած՝ այլոց զրիչներին է նայում և չէ
վտաճանում ուզելու: Տիգրանն այս որ նշմարեց՝ իսկոյն
ասաց նորան քաղցրութեամբ. «սիրելի եղբայր, ընչի՞նչ ես
այդպէս տխուր նստել, ահա քեզ իմ զրիչներս, ընտրէ և
վեր առ, որը կամենում ես. երևի քո զրիչներդ տանն ես
մոռացել»:

Մէկ կիրակի օր էլ Տրդատը տեսաւ, որ Տիգրանը մի փունջ ծաղիկ էր քաղել իւրեանց պարտէզին ու տանում էր տուն իւր մօր համար: Տխուր տխուր մօտեցաւ ու ասաց նորան հառաչելով. «Ախ, ի՞նչ լաւ կ'լինէր, որ ես էլ մեր պարտէզումը ծաղիկներ ունենայի ու մօրս համար քաղէի տանէի»: «Եթէ կամենում ես», ասաց իսկոյն Տիգրանը, «արի գնանք մեր պարտէզը ու որքան և կամիս քաղէ իմ ծաղիկներիցս ու տար մօրդ համար: Ինձ համար մեծ ուրախութիւն է քո ցանկութիւնը կատարել ու քեզ օգտակար լինիլ»:

Տրդատը՝ տեսնելով Տիգրանի բարեսրտութիւնը, խիստ ամաչեցաւ ու նոյն օրից սկսեց թողուլ իւր վատ բնաւորութիւնը, և ջանալ Տիգրանի նման բարի ու կամարար երեխայ լինիլ:—

Ի՞նչպէս էր կարծում, սիրում էին Տրդատին իւր ընկերները, թէ ոչ: Ի՞նչ պատճառաւ: Կրկնեցք այս պատմութիւնն ու գրեցէք:

Ասացէք այս բառերի նշանակութիւնը—բնաւորութիւն, տարրեր, վարձել, նշմարել, ընտրել, փունջ, ջանալ, վստահանալ:

Ասացէք ինչպէս են շինուել եւ ինչ կնշանակեն այս բառերս—կամարար, խռովատէր, կամապաշտ:

Պ Ա Տ Ր Ա Ս Ս Ա Կ Ա Մ Ե Ր Ե Խ Ա Յ

Արշամը քանի մի երեխայից հետ խաղում էր դաշտում: Մի անձանօթ ճանապարհորդ անցկենալիս հարցրեց նորան մերձակայ գիւղի ճանապարհը, ուր կամենում էր նա գնալ:

Արշամն իսկոյն յառաջ եկաւ և ուրախ գէմքով ասաց. «Այս կարող եմ ձեզ այն գիւղի ճանապարհը ցոյց տալ պարոն, որ չմոլորիք»: Յետ այնորիկ գնաց ու ցոյց տուաւ օտարականին հեռուից գիւղը:

Ճանապարհորդը քաղաքավարութեամբ շնորհակալութիւն արեց ու կամենում էր փող բաշխել բարի երխային իւր աշխատութեան համար, բայց Արշամն ոչինչ չտուաւ ասելով. «Ինձ համար մեծ ուրախութիւն է սպարոն, որ կարողացայ ցոյց տալ ձեզ այս իմ չնչին ծառայութիւնս: Մնաք բարեաւ ու գնացէք խաղաղութեամբ»:

Ով կը կամենայ Արշամին նմանիլ: Ուրեմն նա լաւ տղայ էր: Պատմէ, տեսնեմ, նորա արած լաւութիւնը կամ բարի գործը:— Այս պատմութիւնն մեր խօսքերով գրեցէք:

Ս Տ Ա Խ Օ Ս Տ Ղ Ա Յ

Մէկ որկրամուտ տղայ իւր հօր սեղանի վերայ եփած խնձոր դանելով՝ առնում ուտում է: Հայրը գալիս է տուն, տեսնում է խնձորը չկայ, հարցնում է տղային. «Խնձորն ի՞նչ էլաւ, չլինի՞ թէ առած կերած լինիս դու»:— «Ոչ, հայր, ես առած չեմ»:— «Շատ լաւ, որդիս, շատ ուրախ եմ, որովհետեւ մէջը թոյն էի դրել ես՝ մկները ջարդելու համար»: Այս որ կլէ տղայն, երեսի զոյնը կերթայ, գլուխը կպտրտի ու քիչ կմնայ՝ որ վայր ընկնի: «Ի՞նչ է, որդիս, ի՞նչ պատահեցաւ քեզ»:— «Ոհ, հայր, թունաւորուած եմ»:— «Ուրեմն դ՞ու ես առել կերել խնձորը. մի՛ վախենար, թունաւորուած չես. կամենում էի միայն գողը բռնել, վասն որոյ և ասացի՝ թէ թոյն կար խնձորի մէջ»:

Չեզ հետ էլ պատահում են այսպիսի ստախօսութիւններ, թէ ոչ: Ասացէք, ինչպէս է կազմուել եւ ինչ կնշանակէ «որկրամուտ» բառը:

Ն Ա Խ Ա Ն Չ Ո Տ Թ Ո Յ Ր

Մեզնից շատ առաջ կար մի թագաւոր, չոգւով դեռ արի՛ գլխով ալեւոր.

Մեծ ծով էր պատել նորա աշխարհը,
 Ոսկի ասացին գիտունք այն դարը:
 Ունէր նա երկու մատաղահաս աղջիկ,
 Մինը խիստ տրգեղ, միւսը գեղեցիկ.
 Մի օր տրգեղը ասաց միւսին,
 «Երթանք ծովե ափ, քուրիկ միասին»:
 Միրունը զընաց առաջից տրտում,
 Տրգեղը ետնից՝ ոխ պահած սրտում.
 Հազիւ թէ ծովե ափին էր հասած,
 Իւր սիրուն քրքրջ գըլորեց նա ցած:
 Անչեց կիսամեռ սիրունը ջըրից.
 «Քուրիկ իմ, քուրիկ, փրկէ ինձ մահից.
 Ես ունիմ տանը գեղեցիկ մանեակ,
 «Ա՛ռ, էն քե՛զ լինի, պարգևէ՛ ինձ կեանք».....
 — Ինձ առանց քեզ էլ կարող եմ ստանալ,
 Ինձնից փրկութիւն դու բնաւ մի՛ յուսալ:—
 «Քուրիկ, թէ այդ էլ քեզ չէ՛ բաւական,
 Առամ քեզ ոսկի պըսակ պատուական».
 Ինձ առանց քեզ էլ կարող եմ ստանալ,
 Ինձնից փրկութիւն դու բնաւ մի՛ յուսալ:—
 «Քուրիկ, մի՛ թողուլ դու ինձ անտէրունջ,
 Քեզ սիրուն փեսաս կրտամ անտրտունջ»:
 Տրգեղն սիրաբ դարձել էր ժեռ քար,
 Քըրքը խնդիրքը թողուց անկատար:
 Չկտորսը ծովը ձրգեց մեծ ուռկան,
 Բըռնեց մարմինը սիրուն աղջկան.
 Զըրեցը հանեց, զրեց ափի մօտ,
 Շատ ծաղիկ ցանեց վըրան ու շատ խոտ:
 Մի աշուղ անցաւ, տեսաւ աղջկան,
 Լացեց ու առաւ, դըրեց ուսի վրան.
 Տարաւ իրա տուն այդ անգին գիւտը,

Չորացուց նորա մարմնոյ զիւր հիւթը:
 Գեղեցիկ տաւիղ շնեց ոսկերից,
 Քաղցրաձայն լարեր հիւսեց մազերից.
 Երբ որ ամեն բան պատրաստեց կարգին,
 Գընաց արքունիք տաւիղը ձեռքին.
 Երբ մըտաւ դահլիճ շքեղ զարդարած,
 Տեսաւ տրգեղն փեսի մօտ կանգնած.
 Բացեց բերանը, լարերին խըփեց,
 Հիւրերի առջև քաղցրաձայն երգեց.
 «Հընչէ՛, իմ տաւիղ, հնչէ՛ համարձակ,
 «Հարազատ քոյրըս խըլեց իմ պըսակ.
 «Լըսէ՛, իմ ծընօղ, լըսէ՛ սիրական,
 «Հարազատ քոյրըս խըլեց իմ փեսան.
 «Լսէ՛, ժողովուրդ, լըսէ՛ անխըռով,
 «Հարազատ քոյրըս գըլորեց ինձ ծով»:
 Միւս օր դահլիճքը խարոյկ շնեցին,
 Մահապարտ քրքրջ մէջը զլորեցին.
 Հուրը պըլպըլաց, աղջիկը կանչեց.
 «Ի՛մ մեղաց համար Աստուած ինձ պատժեց»:

Պատմեցէք այս երգի միտքը ձեր բառերով ու զրեցէք:
 Ասացէք այս բառերի նշանակումները—մատաղահաս, գիւտ,
 հիւթ, տաւիղ, լար, հիւսել, շքեղ, հարազատ, զանիծ, խարոյկ, զլորել:
 Ի՞նչպէս են շինուած այս բառերս—կիսամեռ, մատաղահաս,
 տղեղ, անտէրունջ, անտրտունջ, անկատար: Ի՞նչ կնշանակէ «կա-
 տար»: (Ծայր, վերջ): Կարելի է ասել «կատար լերին»: Ուրեմն
 ինչ կնշանակէ «կատարել, կատարած». իսկ «անկատար»: Ի՞նչ
 կնշանակէ—«կատարեցաւ նա առ Աստուած»:
 Ի՞նչ են նշանակում ու երբ են գործ ածուում այս բառերս—
 քուրիկ, մայրիկ կամ մարիկ, հայրիկ, մանկիկ, գառնիկ, հոգեակ,
 աղանձեակ, թռչնակ, եւ այլն:

ՇՐՋԱԳԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄՕՐ ԻՒՐ ՓՈՒՐԻԿ ԴԱՏԵՐ ՀԵՏ:

Մայրն: Ինչպէս քաղցր ու ակտորժելի է երևում մա-
 յիս ամիսն այն սաստիկ ձմեռէն յետոյ: Այս կաղնու

տակին՝ կանաչ խոտի վերայ մի փոքր կնստիմ ես ու կհանդստանամ, իսկ դու, աղջիկս, որովհետև ծաղիկ շատ ես սիրում, գնա քաղէ ինչքան կամենաս:

Ղուսարն: Ո՛հ, այս ինչ գեղեցիկ՝ գոյնդգոյն ծաղիկներ են. երկու մեծ փունջ կշինեմ, մայր իմ, մէկը քեզ համար, իսկ միւսն ինձ:

Մայրն: Տե՛ս, ահա այս վայրի վարդենու տակին ի՛նչ սիրուն մանուշակներ կան: Նոցա անոյշ հոտը մինչև այստեղ է գալիս:

Ղուսարն: Այո՛, ինչպէս անոյշ հոտ ունին, ես կարծում էի՝ որ դոքա միայն պարտէզումն են դուրս գալիս: Մայրիկ, այս մանուշակների միջև սպիտակ ծաղիկների անունն ի՞նչ է. սոքա էլ լաւ հոտ ունին:

Մայրն: Ղոքա կոչում են գարնանածաղիկ:

Ղուսարն: Իսկ սոքա՞:

Մայրն: Յակինթ ու մարդարտածաղիկ:

Ղուսարն: Ի՛նչպէ՛ս գեղեցիկ ծաղիկներ են. ոմանք բոլորովն բացուել են, միւսները դեռ կիսաբաց: Մայրիկ, ինչո՞ւ ծաղիկներն իւրեանց շուրջը մի կանաչ պատեան ունին:

Մայրն: Ծաղիկը պաշտպանելու համար է այն պատեանը, և կոչում է բաժակ: Խիստ քիչ ծաղիկ կայ, որ բաժակ չունենայ, որդեակ:

Ղուսարն: Ո՛հ, մայրիկ, խելքս գնում է այս ծաղիկների վերայ. տես ի՛նչ շատ տեսակ ծաղիկներ կան այստեղ՝ սպիտակ, դեղին, կարմիր, կապոյտ, կանաչ, մանուշակագոյն. ամէն գունի էլ կան, ոմանք մեծ են ու ոմանք փոքր. ի՛նչպէս է սոցա անուններն մայրիկ:

Մայրն: Այս ինքս էլ չգիտեմ, որդեակ. ամենիցն էլ քաղի՛ր ու ցոյց տուր երեկոյին հօրդ, որ ասէ քեզ անունները. իսկ դու միտքդ պահէ, որ ինձ էլ սովորեցնես:

Ղուսարն: Արդէն ես շատ ծաղիկ անուն գիտեմ. զոր օրինակ վարդ, մեխակ, յասմիկ, մարգարիտ, մանուշակ, յակինթ, շուշան. . . և եթէ նոցա տեսնեմ՝ կձանաչեմ էլ: Բայց այս անտառիս եղերքին զտնուած սպիտակ ծաղիկներն ի՞նչ են, մայրիկ: Նոքա՛ ինչպէս տեսնում ես, մարգարտի են նման, միայն թէ աւելի խոժոռ են:

Մայրն: Այդ մի՛ քաղեր, ելակենոց ծաղիկներ են դոքա, որք ամառը պիտի ելակ (մօրի) դառնան, որ դու շատ սիրում ես:

Ղուսարն: Ի՞նչ ես ասում, մայր. ուրեմն այն փայլուն ու կարմիր ելակները յառաջ այսպէս սպիտակ ծաղի՞կ են լինում:

Մայրն: Այո, զաւակս, ինչպէս որ կանայքն էլ յառաջ փոքրիկ աղջկունք են լինում: Ինձ որ այժմ այսպէս մեծ ես տեսնում, ժամանակով ես էլ քեզ պէս փոքրիկ աղջիկ էի, մօրս հետ ման էի գալիս, նորան սիրում էի ու խօսքիցն երբէք չէի դուրս գալիս:

Ղուսարն: Ղաշտի միւս ծաղիկներն էլ պէտք է ելակի պէս պտուղ տան, թէ ոչ:

Մայրն: Ոչ, նոքա պտուղ չեն տալ:

Ղուսարն: Ուրեմն ոչինչ բանի օգտակար չե՞ն նոքա:

Մայրն: Նոցա միջին ոչ մի անօդուտը չկայ, որդեակ իմ, մեղուններն նոցա մէջիցն են ծծում ու հաւաքում իւրեանց քաղցրահամ մեղրը:

Ղուսարն Իսկ ծաղկանց տերեւներն ընչի են պէտք, մայրիկ, կարծեմ ոչ մի բանի պիտանի չեն նոքա:

Մայրն: Ի՛նչպէս պիտանի չեն. նայէ՛ տես թէ որպիսի՛ ախորժակով են ուտում նոցա այն կովերն ու նոցանից էլ կաթը շինում. իսկ մենք այն կաթը խմում ենք, այն կաթնիցը սեր, մածուն, իւղ, պանիր, կաթնապուր և ուրիշ շատ համեղ կերակուրներ ենք շինում՝ ուտում:

Դոսաբն: Աս չէի իմանում, որ կաթը բոյսերով ու մեղրը բոյսերի ծաղիկներով են շինուում:

Մայրն: Բոյսերն ու տունկերն ուրիշ շատ օգուտներ էլ ունին. մեղուները նոցանից միայն մեղր չեն շինում, այլ և մոմ, որ իսկապէս մեղրամոմ է կոչուում. ոչխարները՝ նոցանով կերակրուելով, մեզ կաթն ու բուրդ են տալիս. իսկ հաւերը նոցա հունտերն ուտելով՝ ձու են ածում:

Դոսաբն: Բայց բոյսերն ու տունկերը ո՞վ է շինել մայր իմ:

Մայրն: Աստուած, աղջիկս:

Դոսաբն: Այս դաշտումս նոքա ի՞նչպէս են դուրս գալիս ու մեծանում, երբ նոցա այստեղ ցանող ու ջրող չկայ, նոցա վերայ նայող ու հոգացող չկայ, ինչպէս որ մեր պարտիզի ծաղիկների վերայ նայում ու հոգացողութիւն է անում պարտիզպանը:

Մայրն: Արեւը նոցա տաքացնում է, որդեակ իմ, անձրեւը ջրում. իսկ քամին նոցա սերմերն այս կողմն ու այն կողմը ցրուելով՝ կրկին նոցա սերմանում է, որ միւս տարին էլ դուրս գան:

Դոսաբն: Ո՛հ, ինչպէս ճարտար ու իմաստուն է Աստուած:

Մայրն: Այո՛, սիրելի զաւակս, Նա է ստեղծել արեւը, քամին, անձրեւն ու բոյսը. Նա է ստեղծել այն մեղուն, որ ծաղիկներից մեղր է շինում ու մեղրամոմ. այն կովը, որ խոտից կաթն է շինում, և բոլոր մարդիկը, որ այս ամէն բարիքը վայելում են, ու շատ անգամ ապերախտ զանուում իւրեանց ստեղծողի դէմ, փոխանակ որ նորա սուրբ անունը օրհնեն ու պատուիրանքը միշտ պահեն:

Դոսաբն: Ո՛հ, ինչպէս բարի է Աստուած, որ ոչ միայն մարդկանց, այլ և անասուններին ու բոյսերին ևս խնամում է. բայց թէ որ Աստուած չլինէ՞ր, մայրիկ:

Մայրն: Այն ժամանակն ոչ տունկ, ոչ բոյս, ոչ ծաղիկ, ոչ պտուղ, ոչ մեղու, ոչ հաւ, ոչ ոչխար, ոչ կով, ոչ փոքրիկ աղջկունք, ոչ հայր, ոչ մայր չէր լինիլ. որովհետեւ Աստուած է նոցա ստեղծել:

Դոսաբն: Ո՛հ, ի՞նչպէս կուզէի Աստուծոյն տեսնել ու ճանաչել, մայրիկ:

Մայրն: Թէ որ ուզում ես մի օր նորան տեսնել, նորա օրինակին հետեւէ ու բարեգործ եղիր:

Դոսաբն: Բարեգործութեան համար տարիքս դեռ փոքր են:

Մայրն: Որդեակ իմ, այդ քո փոքր տարիքովդ կարող ես բարեգործութիւն անել, եթէ կամենաս: Ո՞վ քեզ կարգելէ աղքատներին ողորմութիւն տալ, մերկերին՝ հին կամ աւելորդ շորերդ, քաղցելոց՝ հաց կամ կերակուր: Ո՞վ քեզ կարգելէ, որ Աստուածասէր, ժամասէր, եղբայրասէր ու ընկերասէր լինիս: Բայց ժամանակ է, անոյշ զաւակս, որ վերադառնանք տուն. որովհետեւ մթնում է, հայրդ էլ յոգնած կգայ տուն, ու մեզ տանը չգտնելով՝ միայնակ կմնայ, գուցէ անհանդիստ էլ կլինի:

Արպիսի ծաղիկների անուն վիտէք: Ո՞վ է խնամում եւ պահպանում ծաղիկներին ու բոյսերին դաշտումը: Ի՞նչ են շինում ծաղիկներիցն ու բոյսերիցը մեղուն, կովը, ոչխարն ու հաւը: Իսկ սոքա ամէնը, թէ բոյսերն ու թէ կենդանիքն ում օգտի համար են ստեղծուած: Եւ մեր այսչափ բարեաց փոխարէնը ի՞նչ պիտի հատուցանենք մեր Ստեղծողին: Փոքր տղայքն էլ կարող են Աստուծոյ զոհութիւն մատուցանել, նորա սուրբ պատուիրանքը պահել ու բարեգործութիւն անել: Ի՞նչ բարեգործութիւն կարող են նորա անել:—Կրկնեցէք երկուսով այս (մօր եւ դստեր) խօսակցութիւնը, մէկը մօր տեղակ, միւսը դստեր:

Ասացէք ինչպէս են շինուել այս բառերը—բարեգործութիւն, շրջապայուածիւն, զոյնզոյն, կաթնապուր, մեղրամոմ, ապերախտ:

Ի՞նչ զանազանութիւն ունին «ծաղիկ եւ բոյս, ծառ եւ կաղնի, մարդ եւ կենդանի» բառերը: «Եղաւ, բոյս եւ կաղնի» բառերիցն որն է ցուցանում հասարակ սեռը, եւ որն նորա տեսակը:

Ռ Ե Հ Ա Ն

Ռեհան մի կար ժամանակաւ
 Դաշտում բուսած ու բացուած,
 Խեղճը յանկարծ թօշնեցաւ,
 Ուժն ու շնորհքը զընաց.
 Ծըռուց գըլուխը մէջքին,
 Չորանալուն կըսպասէր,
 Մէկ կողմանէ զեփիւռին
 Գանդատելով այս կասէր:
 «Ե՛հ, ինչ կ'ընէր իմ բաղդէս
 Շուտով ծագէր արևը,
 Դաշտեր նորին բաղցր 'ի տես
 Օգորդարուէին լուսովը.
 Գուցէ նա ինձ էլ բաժին
 Հանէր կարմիր լուսիկէն,
 Ինձ էլ տար նա այն հողին,
 Անդա՛նանայի նորէն»:
 Բըզէզ մի կար նոյն տեղը
 Իրան գործին ըզբաղած,—
 Ծաղկին սիրտ տալուն տեղը,
 Նայէ՛ խեղճին ինչ ասաց.
 «Շա՛տ միամիտ ես եղեր
 Դուն էլ, Ռեհան զըրացիս,
 Երեզակին խիտ հո՛գն էր,
 Որ դու ծաղկիս կամ թօշնիս.
 Խօսքիս դու լաւ նըշան զիւր,
 Երեզակը այդ բանին
 Չլինիր երբէք ուշադիր.
 Մե՛ղք էլ է իւր ատենին:
 Թէ՛ դու ինձ պէս թըռչէիր

Մէկ աշխարհից մէկալը,
 Եչքովդ կը տեսնէիր
 Թէ՛ այն մեծ ինքնակալը
 Որքան լեռներ ու դաշտեր,
 Ծառոց ծաղկանց ժողովը
 Ար դարմանէ կենսաբեր
 Իւր պատուական շողովը:
 Նորա տաք ճառագայթէն
 Մեծ մեծ նոճեր կաղնիներ
 Առուճանան և ոյժ կառնեն,
 Արձակեն ճիւղեր ոստեր.
 Ի՛նչ անոյշ հոտով ծաղկունք
 Երևից հիւթ կըծըճեն,
 Իբրև զոյնըզոյն ակունք
 Պարտէզներ կը զարդարեն.
 Բայց խեղճուկ Ռեհանը ո՛ւր,
 Եւ այն ծաղկանց բանը ո՛ւր:
 Ի՛նչպէս ասեմ, բարեկամ,
 Նոցա յարզն այնքան մեծ է,
 Որ ժամանակըն անգամ
 Չուզենալով կը հընձէ.
 Իսկ դուն ո՛չ տեսք մի ունիս,
 Եւ ոչ հոտ մի կարգէ դուրս.
 Ուստի լաւ է, որ դադրիս,
 Երևն էլ հանգիստ թողուս:
 Դուն մի՛ յուսար, որ վըրադ
 Նա մէկ նըշոյլ մի ձրգէ.
 Ինձմէ՛ դու քեզ ա՛ռ խըրատ,
 Չայնրդ քաշէ ու թոռմէ:
 Բայց արևիկըն էլաւ բացուեցաւ,
 Ծաղկանց դարստար լուսով լուեցաւ

Եւ խեղճ Ռեհանն էլ, որ յոյժ թօշներ էր,
Նորա երկնային աչքէն ողջացաւ:

Ո՛ղ մեծամեծք և իշխանք,
Որոց Բարձրեալըն Մատուած
Բարձր աստիճան է տըւած,
Իմ արեւէս առէք դուք ձեզ օրինակ:
Նայեցէք արեգակին.—
Ո՛ւր որ հասնի արեւիկը,
Թո՛ւ է՛ ձրնծաղկին՝ թէ՛ նոճին,
Հաւասար կանէ բարիքը:
Նովաւ ամէն արարած
Սուրախանայ կը ցընծայ,
Եմէն բան զըւարթացած
Յիրաւի կերջանկանայ:
Ուստի նորա սիրովը
Աը վառին սիրտք ամենայն,
Ինչպէս փայլուն լուսովը
Բիւրեղներն արեւելեան,
Եւ ամէնքը մէ՛կ բերան
Նորա օրհնենքը կըտան:

Մ Ե Յ Ս Ե Ղ Ա Ն

Մէկ վարժապետ, հնձի ժամանակն, ասաց իւր աշա-
կերտներին. «Ես այսօր մտադիր եմ ձեզ մի մեծ սեղան
ցոյց տալ, որոյ վերայ ամբողջ տարին ուտում են ու կշտա-
նում ոչ միայն քանի մի քաղցած մարդիկ, այլ նաև
հազարաւոր ժողովուրդ ու կենդանիք»: Ես որ ասաց,
առաւ տարաւ աշակերտներին մի բարձր լեռան զլուխ,

ուստի երևում էր մէկ ընդարձակ՝ կանաչազարդ ու պողա-
լից դաշտ, ուրանօր ցորենի՝ հաճարի և միւս արմտեաց
անթիւ արտերն ոսկեգոյն փայլում էին, այգիների՝ պար-
տէզների և անտառների ծառերը կարմրափայլ պտուղ-
ներով ծանրաբեռնած էին, և Մատուածոյ ամենառատ
ձեռն սփռել էր անխնայ իւր ամենայն բարութիւնը:

«Տեսէ՛ք, սիրելի աշակերտք, ասաց նոցա վարժապետը՝
ցուցանելով դաշտը. այս է ահա՛ այն մեծ սեղանը, որ
ամէն օր ամէն արարածոց համար պատրաստում է մեր
ամենողորմ հայրն, որ երկնքումն է, և առատապէս
լցնում է նորան կերակուրներով: Մենք ամէնքս նորա
հիւրերն ենք. նա իւր անհուն ողորմութեամբը կշտա-
ցնում է ոչ միայն մեզ մարդկանցս, այլ նաև անթիւ
անհամար թռչուններին, զեռուններին, սողուններին ու
զազաններին: Ուստի պարտական ենք միշտ խորին շնորհա-
կալութեամբ դարձնել մեր աչքը դէպի այն բազմախնամ
ու անտեսանելի բարերարն մեր:»

Վարժապետի խօսքերը տղայոց սրտի մէջ շատ խոր
տպաւորուեցան, և երբ սարիցն իջանում էին՝ աշակերտ-
ներից մէկն ասաց. «Ե՛րբ լաւ հասկացայ այն աղօթքի
միտքը, որ ասում է. Ե՛չք ամենեցուն՝ ի քեզ Տէր յուսան,
և դու տաս նոցա կերակուր՝ ի ժամու, բանաս զամենառատ
ձեռն քո և կերակրես զամենեսին աստուածային կամօք
քովք: Քանի՛ քանիցս անգամ այս խօսքերս դուրս են
եկել իմ բերանիցս, բայց ես նոցա միտքը չեմ հասկացել:»

Այն մեծ սեղանիցը դուր էլ վայելում էր թէ ոչ: Իսկ նորա
պատրաստողին էլ յիշում էր արդեօր:—Կրկնեցէք այս պատմու-
թիւնս ու գրեցէք:—Ասացէք այս բառերի միտքը—զեռուն, սո-
ղուն, սփռել:

Ի՛նչպէս են շինուած բառերս—մտադիր, պտղալից, կարմրա-
փայլ, ծանրաբեռնած, ամենառատ, անխնայ, բազմախնամ:

Ի՛նչ զանազանութիւն կայ «հազար եւ հազարաւոր, հարիւր եւ
հարիւրաւոր, բիւր եւ բիւրաւոր բառերի մէջ:

Ինչո՞ւ այնչափ շքեղ ու փառաւոր են Աստուծոյ գործքերը: Ինչո՞ւ մեր շրջակայ անթիւ անհամար առարկայքը մէկը միւսից գեղեցիկ են ու զարմանալի: Անշուշտ նորա համար է, որ չգաղարինք երբէք հիանալ ու պաշտել այն մեծ Լշակը, որ բիւր անգամ աւելի գեղեցկագոյն՝ շքեղագոյն՝ փառաւորագոյն ու վսեմագոյն է մեր տեսած բոլոր առարկայիցը, որ կարողանանք միշտ մեզ ասել: «Եթէ գործքերը այնպէս փառաւոր ու կատարեալ են, ապա ի՞նչ կլինի նոցա գործողն ու ստեղծողը: Եթէ արարածներն այսպէս գեղեցիկ ու հիասքանչ են, ապա ի՞նչ կլինի Արարչի գեղեցիութիւնն:

Եթէ արեւի լոյսն այնպէս պայծառ ու սաստիկ է, որ նայել անգամ չենք կարողանում վրէն, ապա ո՞րչափ և ո՞րպիսի անմերձենալի և անիմանալի լոյս պիտի լինի նորա ստեղծողն ու լոյս պարզեողն: Պիտի զարմանա՞նք ուրեմն, թէ ինչու մինչև ցայսօր ոչ ոք ՚ի մարդկանէ Աստուծոյ երեսը չէ տեսել ու երբէք էլ չի կարող տեսանել: Մի թէ Ստեղծողն իւր ստեղծեալներինցն առաւել սքանչելի պիտի չլինի: Թէ որ կարողանայինք հասկանալ նորա անհուն մեծութիւնը, էլ նա Աստուած չէր լինիլ և մենք էլ մարդիկ, այլ մէկ մէկ Աստուած կլինէինք:

Ուրեմն՝ այսուհետև աշխարհիս կամ բնութեան գեղեցկութեան վերայ զարմանալիս, նոցա Արարիչը միտներդ բերէք, նորա սուրբ անունն օրհնեցէք ու նորան միշտ գոհութիւն մատուցէք, զի մեր Արարիչն ևս նա է, որոյ անհուն ողորմութեամբն ապրում ենք ու անչափ բարութիւնը վայելում:

Կրկնեցէք մեր խօսքերով այս պատմութեան միայն: Ասացէք այս բառերի նշանակութիւնը—շքեղ, հիասքանչ, անմերձենալի, սրանչելի, վայելի, կատարեալ, շրջակայ, անշուշտ, վսեմ, հիանալ, էակ:

Ամառուան շոգ օրերից մէկն էր: Սաթինիկն քրտինքը սրբելով սկսաւ տրտնջալ ու գանգատիլ մօրը, թէ շոգիցը շատ է նեղանում, ու դժուարանում է մինչև անգամ շունչ առնուլ: — Այժմեան շոգի պատճառը, պատասխանեց նորան մայրը, ես քեզ քանի մի շաբաթից յետոյ կասեմ. այժմ այսքանս միայն կարող եմ ասել քեզ, որ այդ Աստուծոյ կամքն է, իսկ Աստուած չի անիլ և ոչ մի բան մեզ վնասակար:

Սաթինիկը լուռ կացաւ՝ հաւատալով մօր խօսքերին, որոյ բերանիցը միշտ ճշմարտութիւններ էր լսում: Ամէն կերպ ջանք արաւ, որ անտրտունջ համբերութեամբ տանի ամառուան շոգը, որ դեռ բաւական ժամանակ պիտի շարունակուէր:

Օգոստոս ամիսն Անցաւ ու շոգն էլ վերջացաւ: Աշունն հով ու գեղեցիկ օրերը կարծես թէ հրաւիրում էին Սաթինիկին գնալ այգին, ուր հասած՝ կարմիր պտուղները փայլում էին ծառոց տերեւների մէջ, ու խաղողի էլ քաղելու ժամանակն էր: Սաթինիկի ուրախութիւնն անպատմելի էր, երբոր կարմիր խնձորներն՝ խաղողի սև ու սպիտակ ողկոյցները՝ հասած դեղձն ու տանձը տեսաւ:

«Ոհ, մայր իմ, ի՞նչ սքանչելի պտուղներ է պարգևել մեզ Աստուած, կանչեց Սաթինիկը հիացած: — Այո, աղջկա, պատասխանեց մայրը. բայց մի միաքդ բեր, որ դու մէկ ժամանակ տրտնջում էիր Աստուծոյ վերայ, որ քեզ կամենում էր այս պտուղներս պարգևել: Գիտացիր, ուրեմն, որ այս պտուղներիս գեղեցիկ գոյն ու քաղցր համ տուողն այն շոգն էր, որոյ վերայ մի քանի շաբաթ յառաջ դու գանգատում էիր ու չէիր կամենում համբերութեամբ տանիլ:

Կրկնեցէք այս պատմութիւնը մեր խօսքերով ու գրեցէք: Ի՞նչ կնշանակէ «ողկոյց»: Ասացէք, ինչ պտուղներ դիտէք, որք պարտեզներումն ու այգիներումն են դուրս գալիս:

Աստղիկ ունէի ես իմ երկնքում,

Փայլում էր լուսով իւր շրջապատում:

Երբ դարով գիշերը՝ ծածկում էր խաւար,

Սիրուն գեղեցիկ էր այն իմ գոհար:

Թռչնիկ ունէի իմ մութ անտառում,

Ոչ մինը չկար այնպէս կարկաջուն.

Ծառերի տակին՝ հովիկ ստուերում,

Սիրում էր նա միշտ երգել իւր դարուն:

Ծաղիկ ունէի իմ անապատում,

Խնդութիւն կեանքիս տխուր ու տրտում:

Նորա քաղցր ժպտման՝ զուարթ երեսին

Մնասանձէր վարդըն Եդեմայ դրախտին:

Բայց խաւարեցաւ աստղիկս երկնային,

Սոխակս թռաւ իւր բունը մթին,

Խլեց իմ վարդը սառն հիւսիսային,

Խոր խոցոսելով ծնողիս հոգին:

«Ահ, երանի՜ թէ միշտ պայծառ արեւ լինէր», ասում էին Աւարդուհին ու Շողակաթը մէկ անձրեային ու տխրազին օր: Նոցա ցանկութիւնը շուտով կատարուեցաւ. երկու ամիս շարունակ երկնքի երեսին ամպ չերեաց: Իհարկէ այն երկարատեւ չորութիւնը շատ վնաս տուեց արտերին ու պարտեզներին. ամէն տեղ ծաղիկներն ու դալարիքը թառամեցան, դաշտերի արօտը, ցորեանը, գարին, հաճարն ու միւս ցանքը չորացան, առուններն ու աղբիւրները ցամաքեցան՝ կորուեցան: Բոլոր ժողովուրդը մեծ նեղութեան ու յուսահատութեան մէջ էր:

«Տեսնում էք այժմ, ասաց մայրն իւր աղջկանցը, որ անձրեւն ևս արեւի պէս շատ հարկաւոր ու օգտակար է իւր ժամանակին:»

Ինչ էին ասում Աւարդուհին ու Շողակաթը մէկ անձրեային օր: Կատարուեցաւ նոցա խնդիրը: Յետոյ՝ մայրն ինչ ասաց նոցա:—Բոլոր պատմութիւնը կրկնեցէք ու դրեցէք:

Ինչ կնշանակեն ու ինչպէս են շինուած բառերս—տխրազին երկարատեւ, յուսահատութիւն: Ասացէք, աղջկանց ինչ անուններ գիտէք: (Աւարդուհի, Տիրուհի, Թագուհի, Հայկանոյշ, Շողակաթ, Անձառամ, Աւարդիթեր): Ինչպէս են շինուել այդ անունները:

Բազրատն ու Լեոնը կէսօրին ուսումնարանից եկան տուն: «Այսօր ի՞նչ սովորեցաք», հարցրեց նոցա հայրը:

—«Շատ բան, հայր», ասաց Բազրատը. «միայն մի բան ես չկարողացայ պարզ հասկանալ: Արժապետը մեզ պատմեց թէ ինչպէս է գոյանում անձրեւը, երկու՝ երեք անգամ կրկնեց, բայց ոչ ես, և ոչ թէ Լեոնը կարողացանք պարզ հասկանալ:»

—Երեւի լաւ չէք լսել պատմելու ժամանակը, կամ թէ վարժապետը ձեզ օրինակով չէ հասկացրել:

—«Մենք ուշադրութեամբ էինք լսում, հայր, բայց դժուար հասկանալու բան էր ու վարժապետն էլ օրինակ չասաւ:»

—«Առանց օրինակի դժուար է պարզ հասկանալ այդ բանը, որդիք: Այսօր մեր պարտեզումն օղի (արաղ) են քաշում. զնանք այնտեղ ու ես պարզ կհասկացնեմ ձեզ: Ահա օղու պղինձը. բանամ, նայեցէք՝ տեսէք ինչ կայ մէջը: Սորա միջինը զինի է. բայց զիտէ՞ք, ինչպէս են զինուցն օղի քաշում:»

— «Այո գիտեմ, հայր», պատասխանեց Ռազրատը, զղինին տաքացնում են կրակով, նորանից բարձրանում է գոլորշին, որ սառը ջրի միջովն անց կենալով՝ օդի է դառնում ու ջրի պէս վազում:»

— «Այդպէս է, որդիս, և անձրևն էլ այդպէս է դոյա- նում, միայն թէ անձրևի պղինձը մեր օդու պղինձիցն շատ ու շատ մեծ է: Անձրևի պղինձն աշխարհս է. գի- նին՝ որից մենք օդի ենք քաշում, ծովերի ջուրն է. կրակն՝ արեգակն է, որ ծովերի ջուրը տաքացնելով՝ գոլորշի է շինում ու ամպի նման երկինքը բարձրացնում: սառը ջուրն՝ որով մենք պղինձի գոլորշին սառցնելով՝ խտացնում (թանձրացնում) ենք ու ջրի պէս հեղուկ օդի ենք շինում, երկնքի սառնամանիքն է, որ այնտեղ ժողովուած գոլորշին, որին ամպ ենք ասում, սառցնելով՝ խտացնում է ու մանր կաթիլներ դարձնում: այդ մանր կաթիլները դարձեալ միանում են ու խոժոռ կաթիլներ դառնալով՝ թափւում են երկնքիցն, ոչ թէ մեր քաշած օդու պէս բարակ կաթկաթելով կամ ծորալով, այլ հե- ղեղի պէս, որից դոյանում են ահագին գետեր: Այժմ հասկացա՞ք, որդիք, թէ ինչպէս է դոյանում անձրևը:

— «Այո՛, հայր, շատ լաւ հասկացայ», ասաց Ռազ- րատը:

— «Այս էլ հասկացայ», ասաց Աւոնը. «բայց ինչո՞ւ անձրևի ջուրը ծովի ջրի պէս աղի չէ, եթէ նորանից է բարձրանում:»

— «Այդ շատ պարզ բան է, որդիս, ինչպէս որ մեր պղտոր ու կարմիր գինուցը պարզ ու սպիտակ օդի է դոյանում, այնպէս էլ պղտոր ու աղի ծովի ջրիցը պարզ ու համեղ անձրևի ջուրն է դոյանում, որովհետեւ թէ գինու և թէ ջրի աղտը կամ աղը գոլորշի չէ դառնում, այլ մնում է տեղը:»

Պատմեցէք, տեսնեմ, ինչպէս է դոյանում անձրևը:— Կրկնեցէք այս պատմութիւնս ու գրեցէք:

Ասացէք այս բառերի նշանակումը— օդի, գոլորշի, խտանալ, սառնամանիք, ծորալ:

ԱՐԵՎԱԿԵ ՈՒ ԼՈՒՍԻՆ

Մէկ գեղեցիկ օր Աշոտն ու Պապիկն իւրեանց պար- տէզումը ման էին գալիս ու արեգական վերայ դատողու- թիւն անում: Արկար դատողութիւնից յետոյ սկսեցին վիճել ու կռուիլ: Հայրն, որ փոքր ինչ նոցանից հեռի էր, կռուի ձայնը լսելով՝ կանչեց ու հարցրեց պատ- ճառը: — «Հայր իմ», պատասխանեց Աշոտը տաքացած. «ես ասում եմ թէ արեգակը մէկ կալի չափ է, բայց Պապիկը չէ հաւատում, այլ ուզում է ինձ համոզել, թէ մէկ ջրաղացի քարի չափ է»: — «Արկուսդ էլ սխալ էք, որդիք», ասաց հայրը, «և ՚ի զուր էք վիճում ու կռւում իրար հետ: Արեգակն ոչ թէ ջրաղացի քարի կամ կալի չափ է, այլ մեր երկրիցն էլ շատ և շատ աւելի մեծ է»: — «Հապա ինչո՞ւ արեգակն այնքան փոքր է երևում», հարցրեց Աշոտը: — «Որովհետեւ շատ է հեռի մեզանից», շարունակեց հայրը. «եթէ թնդանօթի ուռմբն, իւր սաս- տիկ արագութեամբ մեր այս երկրիցս թռչելով թռչէր դէպի երկինքն, քսան տարումը հազիւ թէ դնար հաս- նէր արեգական մօտ»: Աշոտն ու Պապիկը բերանա- բաց ու զարմացմամբ էին նայում իւրեանց հօր վերայ: «Տեսնում էք, որդիք», ասաց այն ժամանակը հայրն, «բանի հուժիւնը չգիտէք, բայց ՚ի զուր վիճում էք ու կռւում իրար հետ»: — «Ուրեմն լուսինն որքան աւելի մեծ պէտք է լինի, հայր իմ, ասաց Աշոտը:» — «Ինչի՞ցն ես այդպէս կարծում», հարցրեց նորան հայրը: — «Որովհետեւ աւելի մեծ է երևում:» — «Ղշմարիտ ես ասում, աւելի

մեծ է երևում, պատասխանեց հայրը, «բայց իրօք արեգակիցը շատ ու շատ փոքր է նա. փոքր է նաև՝ քան թէ երկիրս (երկրագունտս). միայն այն պատճառաւ է արեգակիցն աւելի մեծ երևում, որ նորա պէս երկրիցս շատ հեռի չէ»:

Կրկնեցէք այս պատմութիւնս ու գրեցէք:

ԼՈՒՍԻՆ ՊԱՏԿԵՐ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԿԵՆԱՑ

Լուսինը մէկ երեկոյ հանդարտաբար դնում էր կապուտակ երկնքի երեսին. որդիքը՝ ցոյց տալով իւրեանց հօրն, ասացին. «Տե՛ս, հայր, ի՛նչ գեղեցիկ, ինչ սիրուն ու պայծառ է. միշտ այդպէս չէ լինում:» — «Աս շատ ժամանակ չէ որ ծնուել է, որդիք,» պատասխանեց հայրն, «այսուհետեւ քանի զնայ կաճի, նորա լոյսն օրէ ցօր կաւելանայ, մինչև որ լիովին բոլորակ կտանենք նորան: Ապատահի, երբեմն որ ամպերը կզան կծածկին նորան, ու մեր աչքիցն աներևոյթ կանեն: Մի փոքր ժամանակից յետոյ կսկսի կամաց կամաց նուազել, վերջապէս բոլորովին կանհետանայ, ու նորանով մարդկային կենաց կատարեալ պատկերը կձևացնէ»: — Ես չեմ հասկանում ասածդ, հայր իմ, կանչեց Խորէնը: — Խսի ես իմացայ, ասաց Սուրէնը, թէ ի՛նչ էք կամենում դորանով հասկացնել: Մարդս էլ նոյնօրինակ մեծանում է, իւր կատարեալ հասակը առնում, փոքր ինչ ժամանակ աշխարհիս վերայ առոյգ կեանք անցկացնում, յետոյ ծերանում՝ մեռնում ու գերեզմանի մէջ մտնում: — Այդպէս է, որդիս, ասաց հայրը. բայց լուսինը ծածկող ամպերն ինչ են: — Դորա բացատրելը դեռ իմ կարողութիւնիցս վեր է, պատասխանեց Սուրէնը: — Ամպերը պէսպէս դժբաղդութիւններ են, ասաց հայրը, որք մարդուս

կենաց մէջ պատահում են. մարդ չկայ, որ միշտ երջանիկ ու խաղաղ օրեր անց կացնէ. ամէն մարդ իւր ցաւերն ու նեղութիւններն ունի: Բայց առաքինի՝ համեստ ու մաքուր սիրտ ունեցող մարդոյ կենաց մէջ կանցանեն՝ կերթան նոքա առանց նորա սրտի խաղաղութիւնը պղտորելու: Երբ այնպիսի մարդը մեզ համար անհետանում է, ամենեկին չէ ոչնչանում՝ կորչում նա, այլ մէկ լուսափայլ աշխարհում անմահութեան անթառամ պսակով փառաւորւում է:

Պատմեցէք, տեսնեմ, լուսինն ինչպէս է ձեւացնում մարդկային կենաց պատկերը: Գրեցէք ձեր պատմածը:

Ի՛նչ կնշանակեն այս բառերս—անձառամ, բացատրել, դժբախտութիւն, առոյգ, նուազիլ:

ՎԱՅՐ ԸՆԿՈՂ ԱՍՏՂԵՐ

«Հայրիկ, ասաց դուստրն հօրը,
Պապոյտ երկնքի վերայ
Որքան աստղեր փայլում են վառ,
Եսես, համար՝ թիւ չը կայ.
Ետում են, որ ամենայն մարդ
Ետողիկ ունի երկնքում.
Ղշմարի՛տ է, ասա՛, հայրիկ,
Իմը ո՞ր տեղ է փայլում:
— Ե՛յո՛, դստրիկ, այդ աստղերը
Ունին հաշեւ ու համար,
Եւ մեզանից իւրաքանչիւր
Մի աստղ ունի իւր համար:

Հայրիկ, տե՛ս տե՛ս, աստղը թռաւ,
Յետքից պայծառ զիծ թողեց,
Ետողիկն ընկաւ երկնքիցը,
Միւս անգամ այլ չերևեց»:

—Ո՛վ իմ դստրիկ, հանգիստ կացիր,
 Դա մեծատան մի աստղ էր,
 Որ իւր օրում՝ իւր կեանքումը
 Խիղճ՝ ասածը չը գիտէր.
 Աղքատները նորա դռնից
 Գիշեր՝ ցերեկ հալածուած,
 Մի մարդ չը կար նորան ծանօթ,
 Որ չը լինէր վշտացած:

«Հայրիկ, տե՛ս տե՛ս, աստղը թռաւ,
 Յետքից պայծառ զիծ թողեց,
 Աստղիկն ընկաւ երկնքիցը,
 Միւս անգամ այլ չերևեց»:
 —Ո՛վ իմ զաւակ, մի՛ վըդովուէր,
 Դա պատանեոյ մի աստղ էր,
 Որ իւր հօր ու մօր խօսքը
 Իւր կեանքումը յարգած չէր.
 Նա թողել էր իւրեանց տունը,
 Ուշք չէր դարձնում տան վերայ,
 Իւր ծնողքը լացացրել էր,
 Ինչքը վատնել անխնայ:

«Հայրիկ, դարձեալ թռաւ մի աստղ,
 Վայր ընկաւ նա երկնքից.
 Հայրիկ, ո՞ւմ աստղն էր արդեօք,
 Որ զբիւռեցաւ իւր տեղից»:
 —Ո՛հ դստրիկս, հանգիստ կացիր,
 Կեղծաւորի դա աստղ էր,
 Որ իւր օրում ուղիղ մի խօսք
 Մարդոյ երբէք ասած չէր.
 Փարիսական իւր ձևերով
 Աշխարհք խաբեց, զարմացուց,

Այդ պատճառով Աստուած նորա
 Աստղի լոյսը խաւարեցուց:

«Հայրիկ, տե՛ս տե՛ս, աստղը թռաւ
 Եւ զիծ անգամ չը թողեց,
 Աստղիկն ընկաւ երկնքիցը,
 Միւս անգամ այլ չերևեց»:
 —Ո՛հ, սիրական խաղաղ մնա՛,
 Բռնակալի դա աստղն էր,
 Որ աշխարհը իւրեան զերի
 Ծնած օրից կարծել էր.
 Հատ հալածանք՝ շատ նեղութիւն
 Պատճառեց նա իւր կեանքումը,
 Հատ տուն քանդեց՝ շատ մարդ զբկեց,
 Գութ չունեցաւ իւր սրտումը:

«Ապա այն ի՞նչ աստղ է, հայրիկ,
 Որ այնպէս պարզ վառվում է,
 Նորա մաքուր պայծառ լոյսը
 Չորս կողմը բակ բռնել է»:
 —Ո՛հ, իմ դստրիկ, աղօթք արա,
 Դա ծերունեոյ մի աստղ է,
 Որ իւր կեանքում ոչ մի մարդոյ
 Ոչինչ մնաս տուած չէ.
 Այն լուսաւոր բակն է նորա
 Առաքինի զործքերը.
 Աղօթք արա, որ երկարուին
 Նորա կեանքի թելերը:

Հատ օր չանցաւ, երկնքիցը
 Մի այլ վառ աստղ պակասեց.
 Ո՞ւմ աստղիկն էր՝ որ ընկաւ,

Բան հարցանող չերևեց:
 Մինչ դեռ լուսինն արծաթափայլ
 Լոյս էր տալիս գիշերին,
 Խորհրդաւոր մինչ տիրել էր
 Շնչըդով խոր լռութիւն,
 Մի սրտաթափ՝ մազերն արձակ
 Վազեց աղջիկ սգաւոր
 Դէպ ի գեղե գերեզմանքը,
 Ծուռնկ չոքեց մի շերմի մօտ:

«Շայրիկ, աստղիկդ չէ փայլում,
 Դու յաւիտեան քնեցիր.
 Ե՛ւ ինձ քո մօտ՝ քո ծոց՝ քո գիրկ,
 Ինչո՞ւ անտէր թողեցիր:
 Իմ աստղիկս ասա՛ նոյնպէս
 Որ չը փայլէ, հերի՛ք է.
 Եյս աշխարհս ինձ առանց քեզ
 Մութն ու խաւար մի բանտ է»:

Մի մարդ չը կար, որ նկատէր,
 Որ հեռեւեալ գիշերին
 Պակասեցաւ երկնքիցը
 Մի պայծառ աստղ խնդազին:
 Երբորդ օրը շատ սգաւորք
 Փորեցին մի գերեզման,
 Ուր թաղուեցաւ իւր հօր մօտին
 Մարմինը խեղճ աղջեկան:

«Շայրիկ, տես տես, աստղը թռաւ,
 Յետքից պայծառ դիժ թողեց,
 Եստղիկն ընկաւ երկնքիցը,
 Միւս անգամ այլ չերևեց. . . »

«Որդեակ», ասաց մի անգամ ծերունի հայրն իւր
 զաւակին, «մարդուս կեանքը նմանում է ծաղկանց, որք
 առաւօտեան բացւում են ու զուարթանում, իսկ երեկոյ-
 եան թառամում՝ ոտի տակ ընկնում ու փչանում: Սրբն-
 թաց գետի պէս վազելով՝ անց են կենում մարդկանց
 սերունդները. չկայ աշխարհիս վերայ այնպիսի մի բան,
 որ կարողանայ բռնել՝ կանգնացնել ժամանակի ընթացքը,
 որ քաշում սանում է իւր հետ նաև անշարժ ու հաս-
 տատուն երևեցած բաները»:

«Դու ևս, որդեակ, որ այժմ մի երջանիկ ու զուար-
 ճալից մանկութիւն ես վայելում, դու ևս գիտացիր, որ
 այդ զուարթագեղ հասակդ քնքուշ ծաղիկ մի է, որ բա-
 ցուած չբացուած պիտի թառամի՝ թարշամի ու չորա-
 նայ. ուստի անզգալի կերպիւ ինքդ քեզ փոխուած պիտի
 տեսնես. գեղատեսիլ շնորհքդ՝ քաղցր զուարճութիւն-
 ներդ՝ հեշտալի բերկրութիւններդ՝ ոյժդ՝ առողջութիւնդ՝
 ուրախութիւնդ երազի պէս պիտի ցնդին՝ անհետանան,
 ու միմիայն նոցա ամէնի տխուր յիշատակը պիտի մնայ
 քեզ մօտ: Հիւանդոտ ծերութիւնը, որ թշնամի է ամե-
 նայն զուարճութեանց ու բերկրութեանց, պիտի գայ
 երեսդ կնճռելու՝ թառամեցնելու, մարմինդ ծռելու՝ կո-
 րացնելու, անդամներդ տկարացնելու, սրտիդ միջի ուրա-
 խութեան ու խնդութեան աղբիւրը ցամաքացնելու, և՛
 բաց ՚ի ցաւերիցն, ամէն բանի անզգայ անելու»:

«Ե՛րդ ժամանակը գուցէ քեզ շատ հեռի է երևում.
 բայց աւա՛ղ, խաբւում ես, որդեակ. ահա շտապում է՝
 վազում ու հասնում է նա. իսկ ներկայն՝ որ փախչում
 է, արդէն շատ հեռացաւ, որովհետեւ խօսած ժամանակ-
 նիս անհետանում է, էլ չէ կարող վերադառնալ ու մօ-

տենալ: Ուրեմն, որդեակ իմ, ներկայի վերայ ամենեւին
 յոյս մի դնելու ու մի վստահանար, այլ ապագային սպա-
 սելով՝ առաքինութեան ծանր ու դժուարին ճանա-
 պարհովը շարունակէ միշտ քո կեանքդ. որքան կարող
 ես բարութիւնն ու բարեգործութիւնն արա, միշտ ապա-
 գայ կեանքդ ունեցիր աչքիդ առաջին, որպէս զև լաւ
 վարքովդ՝ բարի գործերովդ ու արդարասիրութեամբդ
 տեղ պատրաստես քեզ համար արքայութեան մէջ:

Նկարագրեցէք ձեր ներկայ եւ ապագայ կեանքը:

Ի Ն Ձ Հ Ա Մ Ա Ր Ձ Է

(Զինտորի երգ:)

Ինձ համար չէ՛ գարնան գալը,
 Ինձ համար չէ՛ ծառի ծաղկիլը,
 Ուրախութեան սրտի զրգիւղ՝
 Ո՛չ մի բերկրանք չեն ինձ համար:

Ինձ համար չէ՛ կենաց բաղդը,
 Ինձ համար չէ՛ երջանկութիւնը,
 Եւ զաւակաց քաղցր սէրը,
 Աւաղ բախտիս, չէ՛ ինձ համար:

Ինձ համար չէ՛ փայլուն լուսինը,
 Անտառ ու սար լուսաւորելը՝
 Գարնան վարդի երգչի տաղերը՝
 Սոխակ ու վարդ չեն ինձ համար:

Ինձ համար չէ՛ բարեկամաց
 Մէկտեղ սիրով տօն կատարելը,
 Չատիկ օրուայ ուրախ ասելը
 «Բրիստոս յարեաւ» չէ՛ ինձ համար:

Ինձ համար չէ՛ ծնողաց լացը,
 Ինձ համար չէ՛ եղբարց տըխրիլը,
 Գերեզմանիս վրայ արտասուիլը
 Խարեկամաց՝ չէ՛ ինձ համար:

Իայց ինձ համար կըրայ ժամը,
 Մերթամ թըշնամեաց պատերազմը,
 Եւ մահառիթ՝ սպանիչ զընդակը
 Անդ պատրաստած է ինձ համար:

Այս երգի եղանակը գիտէք թէ ոչ:

ՊԱՏԻԼ ՏՈՒՐ ԾՆՈՂԱՅԻ ԵՒ ՍԻՐԷ ՆՈՑԱ

«Սիրելի Տիգրան», ասաց մի անգամ մօրաքոյրն իւր
 քեռորդուն. «Նախախնամութեան բարեարութիւններէց
 մէկն էլ այն է, որ որդեսէր ու բարեսիրտ ծնողք է պար-
 գեւել քեզ: Մի՛ մոռանար, որ մայրդ ինն ամիս արգանդի
 մէջ պահեց քեզ ու ցաւերով ծնաւ. ծնողքդ զիշեր ցե-
 րեկ կրօների վրայ խտրտած են պահել ու շատ անգամ
 գիշերները օրօրոցիդ մօտ անքուն լուսացրել: Եւ այս
 հոգսն ու խընամբը ոչ թէ օրէ ցօր պակասեցրին, այլ
 որքան տարիքով մեծանում էիր՝ այնչափ էլ նոքա քեզ
 վերայ աւելի հոգս ու խնամածութիւն ունէին: Մի՛տքդ
 բեր, որ երկու ամիս յառաջ երբ հիւանդ էիր, թէ ի՛նչ-
 պէս էին մտիկ անում քեզ. մայրդ ոչ զիշերը քուն
 ունէր՝ ոչ ցերեկը հանգիստ, անկողնիցդ համարեա չէր
 հեռանում, մինչև որ ինքն էլ հիւանդացաւ. նմանապէս
 էլ հայրդ մօտդ էր լինում, որչափ որ նորա գործքերը
 ներում էին, ուրիշներին չըհաւատարով՝ ոչ ոքի հոգա-
 բարձութեան տակ չէին թողում քեզ: Միշտ մտա-

ծում էին, որ դու լաւ կրթութիւն ստանաս, հիմնա-
 ւոր ուսումն առնուս և օրինաւոր պահպանես քո առող-
 ջութիւնդ, չխնայելով քեզանից ոչ իւրեանց աշխատու-
 թիւնն և ոչ թէ ծախսը: Ա՛ւլ մտածիր, թէ այժմ ևս
 ի՛նչ կըլինէիր՝ եթէ ծնողքդ ձեռք վեր առնէին քեզա-
 նից: Ուրեմն փառք տուր Աստուծոյ, որ քեզ այդպիսի
 բարի ծնողք է տուել. բայց մի՛ մոռանար քո պարտքդ,
 որ նոցա պիտի սիրես, հնազանդ լինիս ու միշտ շնորհա-
 կալ. բարերարութիւնը շնորհակալութեամբ կրվճարուի,
 իսկ սէրը՝ սիրով: Ի՛նութիւնն իսկ այս է ուսուցանում,
 և օրէնքը սոյն իսկ պարտաւորութիւնն է դնում քեզ վե-
 րայ: Ծնողաց չքսիրող որդին ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ
 հրէշ. իսկ սակաւ սիրողն՝ ապերախտ: Ապա ուրեմն պա-
 տիւ տուր ծնողացդ, որ բարի լինի քեզ, ու երկայնա-
 կեաց լինիս երկրիս վրայ:»

«Գատմէ, տեսնեմ, ի՛նչ ասաց մօրսըսոյրն իւր բեռորդի Տիրանին:

ՍԻՐԷ՛ ԲՈ ՀԱՅՐԵՆԻՒԲԻ ԵՒ ԲՈ ԱԶԳԻ

«Սիրելի՛ Արամ», ասում էր միշտ հայրն իւր որդուն,
 «Ծնողքիցդ յետոյ քեզ ամենից մերձաւոր և ամենից սի-
 րելի քո ազգդ է: Այս պատճառաւ որքան պարտական
 ես քո ծնողքդ սիրել՝ մեծարել ու նոցա ծառայել, նոյն-
 քան էլ պարտական ես քո ազգդ ու քո հայրենակիցներդ
 սիրել, և քո չափուդ ու կարողութեանդ համեմատ նոցա
 օգնել: Այս պարտականութիւնը քեզ սովորեցնում է
 հայրենասիրութիւնն, որ կարծես թէ նոյն իսկ բնու-
 թեան մէջ տնկուած է. որովհետեւ վայրենի ազգաց ու
 մինչև անգամ անբան անասնոց մէջն էլ է գտնուում:
 Այժմ լաւ մտածիր, սիրելիդ իմ, թէ ինչ մեծ ամօթ
 ու նախատինք կըլինէր քեզ, եթէ այսպիսի մեծակշիւ-

բանի մէջ նոցանից պակաս գտնուէիր, կամ քո հայրենա-
 սիրութիւնդ նոցա հայրենասիրութիւնիցն աւելի մեծ ու
 աւելի ազնիւ չըլինէր: Հայրենասիրութիւնը կրթուած
 մարդոյ վերայ աւելի ծանր պարտքեր է դնում, քան թէ
 անկիրթ ու վայրենի մարդոյ վերայ, և այս պարտքերս
 օրէ ցօր աւելանում են. ուստի որչափ տարիքդ աւելա-
 նան, այնչափ էլ հայրենացդ համար կատարելու պարտ-
 քեր աւելի կունենաս: Աշխատիր, որ ամէն դիտութիւ-
 նից առաջ բարոյական առաքինութիւններ սովորիս,
 առանց որոց չէ կարելի նոյն պարտքերը լաւապէս կա-
 տարել. զգո՛յշ կացիր և այն չար գործքերից, որք կարող
 են քեզ արդելք լինիլ նոյն իսկ պարտքերդ կատարելու:

Բայց ամենից առաջ մտքումդ լաւ հաստատիր թէ
 ազգասէր մարդոյ առաջին ու զլիաւոր պարտքն այն է,
 որ միշտ բարի՝ առաքինի՝ կրթուած ու պատուաւոր
 լինի: Ինչպէս որ բարի զաւակը պատիւ է իւր ծնողաց,
 այնպէս էլ բարի մարդը փառք ու պարծանք է իւր ազ-
 գին: Աւ ինչպէս որ մէկ հայր իւր պատիւը նուազա-
 ցնող ու իւրեան նախատինք բերող անպիտան որդւոյ վե-
 րայ իրաւունք ունի տրտնջալ, այսպէս էլ ազգն ունի
 իրաւունք իւր անպատուութեանը պատճառ եղող անարգ
 անդամների վերայ տրտնջալ ու դանդատել: Ահ, սիրելի՛
 որդեակ, չլինի թէ քո ազգդ ու հայրենիքդ էլ նոյն
 տրտունջն ու դանդատան անէ քեզ վերայ: Ազգիդ պա-
 տիւ ու պարծանք լինելու համար հետեւիր ուրեմն՝ միշտ
 առաքինութիւն գործել ու չարութիւնից հեռանալ:»

ԳԵՐԻ ՅՈՅՆ ԲԱՆՏՈՒՄԸ

(Երգ):

Հայրենիք սրբազան,
 Իմ սիրուն աշխարհ,

Թուչում եմ դէպի քեզ
Հողուվս անդադար:

Բայց աւաղ, այս բանտում
Փակուած եմ անտես,
Պատերազմի դաշտում
Չեմ կուում և ես:

Հանապաղ տանջուեցայ
Քո ճակատադրով,
Սրտումս շղթայից
Աէրքեր կրելով:

Թող այստեղ չարչարուիմ
Ընծանօթ՝ կապուած,
Միայն քեզ, հայրենիք,
Տեսնեմ ազատուած:

ԻՏՍԱՍՅԻ ԱՂԶԿԱՅ ԵՐԳ 1859 ԹՈՒԱԿԱՆԻՑ

«Մեր հայրենիք թշուառ՝ անտէր,
Մեր թշնամուց ոսնակոխ,
Իւր որդւոցը արդ կանչում է
Հանել իւր վրէժ՝ քէն ու ոխ:»

«Մեր հայրենիք շղթայներով
Եսքքան տարի կապկապած,
Իւր քաջ որդւոց սուրբ արիւնով
Պիտի լինի ազատուած:»

«Եհա՛, եղբայր, քեզ մի դրօշ,
Որ իմ ձեռքով գործեցի.
Գիշերները ես քուն չեղայ,
Երտասուքով լուացի:»

«Նայիր նորան, երեք զունով
Նուիրական մեր նշան,
Թո՛ղ փողփողի թշնամու դէմ,
Թո՛ղ կործանուի Եւստրիան:»

«Ինչքան կին մարդ, մի թոյլ էակ,
Պատերազմի գործերում
Կարէ օգնել իւր եղբօրը,
Չանց չարեց քո սիրուն:»

«Եհա՛ իմ գործ, ահա՛ դրօշ,
Եւ ա ձի հեծի՛ր քաջի պէս,
Գնա՛ փրկել մեր հայրենիք,
Պատերազմի վառ հանդէս:»

«Ամենայն տեղ մահը մի է,
Մարդ մի անգամ պիտ՝ մեռնէ.
Բայց երանի՛, որ իւր ազգի
Եզատութեան կը զոհուի:»

Գնա՛, եղբայր, Եստուած քեզ յոյս՝
Եզգի սէրը քաջալեր,
Գնա՛, թէ և չեմ կարող գալ,
Բայց իմ հոգին քեզ ընկեր:»

«Գնա՛, մեռիր դու քաջի պէս,
Թող չտեսնէ թշնամին
Քո թիկունքը, թող նա չասէ,
Թէ վատ է Խտալացին:»

«Եսայ՝ տուեց օրիորդը
Իւր եղբօրը մի դրօշ,
Մետաքսից էր՝ ազնիւ գործած,
Ուր երեք դոյն կար որոշ:»

Եղբայրն առաւ ու ողջունեց
Իւր սիրական քնքոյշ բոյր.
Առաւ զէնքը՝ սուր՝ հրացան,
Հեծաւ իւր ձին սեւաթոյր:

«Քուրի՛կ,» կանչեց քաջ պատանին,
«Մնա՛ս բարեաւ, սիրական,
Այս դրօշակին պիտի նայի
Ամբողջ բանակ իտալեան:»

«Նա սո՛ւրբ է ինձ, երբ մկրտուած
Արտասուքով ու կնքած,
Դու յանձնեցիր ինձ յիշատակ՝
Հայրենիքի նուիրուած:»

«Թէ մեռանիմ, դու մի՛ սգար,
Իմացի՛ր, որ տարեցի
Դէպ ի մահու արքայութիւն
Իմ հետ քանի թշնամի:»

Ասաց՝ վազեց դէպ ի հանդէս
Աւտորիացոց յանդիման,
Իւր արիւնով գնել յաւէժ
Ազատութիւն իտալեան:

Ո՛հ, իմ սիրտս կտրատուում է
Տեսանելով այսպէս սէր
Դէպ ի թշուառ մի հայրենիք,
Որ ոտնակոխ եղած էր:

Ո՛հ.....արտասուք ինձ խեղդում են,
Այլ չեմ կարող բան խօսել.
Չէ՛.....թշուառ չէ Իտալիան,
Եթէ կանայք այսպէս են:

ՈՒՍԻՐ ԱՌԱՋ ՔՈ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵՁՈՒԴ

Ամէն ուսման հիմն ու ամէն տեսակ զիտութիւն
ստանալու միակ միջոցը լեզուագիտութիւնն է. եթէ ոք
կամենում է կարգաւ ու հեշտ ուսանիլ զանազան լե-
զուններ, առաջ պիտի սկսէ իւր մայրենի լեզուն սովորել:
Լեզուն ազգայնութեան առաջին ու զլիսաւոր նշանն է,
ազգայնոց էլ իրարու հետ կապելու միակ գործիքն է.
Վասնորոյ իւր մայրենի լեզուն չիմացողը, կարելի է ասել
իւր ազգայնութիւնից հրաժարած՝ իւր ազգից բնաւին
օտարացած է: Ապա ուրեմն՝ բնական և պատշաճական
պարտաւորութիւն է, որ ամէն մարդ իւր ազգի լեզուն
անշուշտ սովորի: Մայրենի լեզուի զիտենալն, բացի օգ-
տակար լինելն, միանգամայն պարտք էլ է. ամէն մարդ
պարտաւոր է իւր հայրենեացն ու ազգին ծառայել,
նորա յառաջագիմութեանն օգնել. բայց այս պարտքս չէ
կարող մարդ լաւապէս կատարել, եթէ իւր լեզուն հի-
մնաւոր չիմանայ: Այս պատճառաւ էլ ուսեալ ու կրթեալ
ազգաց մէջ մեծ ամօթ ու նախատինք է իւր լեզուն
չիմանալը: Ուրեմն ամենայն մարդ՝ իւր ազգութեան
պարտքը վճարելու համար, պէտք է ուսանի իւր մայ-
րենի լեզուն, որով կարողանայ իւր ազգի հետ միանալ
պիտանի և օգտակար անդամ լինիլ ազգին ու հայրենեացն:

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵՁՈՒ, ՄԱՅՐԵՆԻ ԲԱՐԲԱՌ

Մայրենի՛ լեզու, մայրենի՛ բարբառ.
Ախորժ՝ ընտանի իմ հոգու համար.
Առաջին դու խօսք՝ ականջիս հասած,
Դու սիրոյ քաղցրիկ առաջին յօղուած,
Մանկական լեզուիս թոթովանք տրկար
Հընչումես իմ մէջ դու միշտ անդադար:

Պեղեցի՛կ լեզու, հրաշալի՛ լեզու,
Ըստ ի՛նչպէս քաղցր հընչումես ինձ դու.

Պամիմ՝ աւելի քաջ ծանօթանալ
Քո ճոխ գանձերին, հոգևով հայանալ

Ըսես թէ ահա կանչումեն ինձ

Պապերս ու հայրերս խոր դերեզմանից:

Հընչի՛ր դու, հընչի՛ր այժմ և յաւիտեան

Մայրենի լեզու, բարբառ սիրական.

Ըրի՛, բարձրացի՛ր հնութեան փողոց,

Պու իմ հայ լեզու, մոռացած վաղուց.

Ըզգեցի՛ր նոր կեանք սուրբ դրուածներով,

Որ ամենայն սիրտ վառուի քո սիրով:

Ա Շ Խ Ա Տ Ա Ս Ի Ր Ո Ի Թ Ի Ի Ն

«Սիրելի Պարեգին», ասում էր միշտ հայրն որդուն,
«պատուի՛ր աշխատասիրութիւնը, որ աղքատութիւնն ու
կարօտութիւնը քո զրանդ շիմբին ոտք չըդնեն:»

«Պնա՛, նայէ մըջիւնին, տե՛ս նորա ճանապարհներն
ու սովորի՛ր նորանից աշխատասիրութիւն. գնա՛, նայէ
նորան, որ թէ և հողագործութիւն չգիտէ, իշխան՝
հարկադիր կամ տիրող չ'ունի, բայց իւր կերակուրը
ամառունից է պատրաստում, նա իւր ապրուստը հնձի
ժամանակն է ժողովում: Պնա՛, նայէ մեղուին ու սովո-
րիր աշխատասիրութիւն. տես թէ ի՛նչպէս աշխատա-
սէր է, իւր գործը որպիսի պարկեշտութեամբ է կատա-
րում նա, որոյ վաստակը թագաւորներն ու տնանկները
բժշկութեան համար են գործ դնում: Թէպէտ տկար է
նա ուժով, բայց ցանկալի՛ մեծարելի ամենեցուն. վասն
զի պատուեց աշխատութիւնն ու իմաստութիւնը և ինքն
էլ պատուեցաւ:

«Ո՛րդեակ, մինչև ե՞րբ պիտի պառկիս, քնիցդ ե՞րբ պիտի
զարթնուս: Աթէ փոքր ինչ կըքնես, փոքր ինչ կընստես,
փոքր ինչ կընիրհես, փոքր ինչ կըհանդատանաս, այն ժա-
մանակին քո աղքատութիւնդ ճանապարհորդի պէս կըգայ՝
վըայ կհասնի, որպէս և կարօտութիւնդ՝ սպառազինեալ
մարդու պէս: Բայց եթէ աշխատասէր կըլինիս, քո
ամառդ յորդ աղբիւրի նման կհոսի դէպի քեզ, ու կարօ-
տութիւնդ էլ ինքնահալած կըլինի չար մարդու նման:»

«Անց կացած օրերդ անդարձ են, ապագայ օրերդ էլ
չը լինի թէ քեզանից խլուին. հետեիր, ուրեմն որդեակ,
դէպի բարին գործ դնել ժամանակդ, քանի որ ձեռքիդ
է. անցեալ կորուստիդ վերայ մի արտնջար, ապագայի
վերայ էլ մեծայոյս մի լինիր:»

«Քո ձեռքիդ է այս վայրկեանս, իսկ էզուցն ապա-
գայի արգանդի մէջն է. չես իմանում, թէ ինչ կըծնանի:
Ինչ որ մտքումդ դրիր՝ որ գործես, գործէ՛ շուտով, և
ինչ որ առաւօտեան կարող ես կատարել, յետ մի ձգիր
ուրեմն՝ մինչև արեգակի մանեղ:»

«Օ՛ուլութեան ծնունդը խեղճութիւնն ու նեղու-
թիւններն են. իսկ աշխատանքն ուրախութիւն է բերում:»

«Աշխատասէր ձեռքը կարօտութիւնը կըբառնայ, և
գործունեայ մարդոյ վիճակը բարօրութիւն ու յաջողու-
թիւն է:»

«Աշխատասէրն առաւօտեան վաղ է վեր կենում, ու
գիշերն ուշ քնում: նա իւր միտքը խորհրդածութեամբ
ու մարմինն էլ աշխատանքով է կրթում:»

«Օ՛ոյլ մարդն իւր անձին բեռն է, նորա ժամերն ուշ
ու ծանր են անց կենում:»

«Ամպի շուաքի պէս են անց կենում նորա օրերն. որոց
յիշատակն անգամ չէ կարելի մտաբերել, որպէս և հետքն
անգամ չէ կարելի գտնել:»

(Օրօրոցի երգ):

Օարթիր, սիրուն դու իմ մանկիկ,
Քանի՜ ննջես հեծելով,
Չքնաղ դէմքիդ լոյս Երեզին
Ճաճանչել է խայտալով:

Շատ օրօրներ ես երգեցի
Տխուր աչացս արցունքով,
Իս'ց քո պայծառ արտեանունք,
Էրեշտակի վեհ նայուածքով:

Ծնած օրից քո ճակատիդ
Դրոշմեցի Փրկչին խաչ,
Որ դու լենիս միշտ անվեհեր՝
Հողով ազատ՝ սրտով քաջ:

Թէ վատ բախտի թշուառութեան
Գերել են քեզ տեսիլներ,
Մի՛ սարսափիր դունատ դէմքով,
Շուտ սթափիր՝ ե՛լ ի վեր:

Օրօրներով շատ ննջեցիր,
Ժամ է արդէն զարթնելոյ.
Օարթիր, զարթիր իմ քաջ զաւակ,
Ժամ է արդէն դործելոյ.

Չգիր հեռու քեզնից դու նինջ,
Դիւցազնի պէս կաց յոտին.
Պարտքդ արա ու կատարէ,
Եպա հանդիր քաղցրագին:

Շարունակ նինջ վատ է մահից,
Ասիրէ կեանք արթնութիւն....
Օարթիր հասպա՛, իմ քաջ հոգեակ,
Քանի՜ քնես զօրն ի բուն:

Թէ կախարդներ ցանեցին
Ի քեզ փոշի թմբութեան,
Դրախտահոս զետոց սուրբ ջուր
Արտայ քեզ կեանք արթնութեան:

Ո՛վ դու անմահ երկնից Երբայ,
Իմ որդեկիս տուր զարթնել,
Քո խաչ և Սէր ազատ գրկած
Յառաջ՝ յառաջ միշտ դիմել:

ԺՈՒԺԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Եւոզութիւնն՝ իմաստութիւնն ու հողոյ անդոր-
րութիւնն այնպիսի մի երկնատուր պարգևներ են, որք
աւելի են մօտացնում մարդուս երանութեանն այս աշ-
խարհումս:

Եթէ սոցա ստացար և կամենում ես պահպանել քեզ
մինչև ծերութեանդ հասակն, հեռացուր քեզանից ուրեմն
հեշտութեան ու զուարճութեան սուտ հրաւերը, և նոցա
յորդորանքիցն էլ փախիր:

Որովհետև փափկակեաց զուարճութիւններն զանազան
ցաւեր կը բերեն քեզ, և կեանքդ էլ մաշելով դէպ ի մահը
կը տանեն շուտով:

Մտիկ տուր բոլոր 'ի շուրջդ և տես նորա կոչունքի
հրաւիրեալներին. Տես, թէ ինչպէս հաշուած՝ մաշուած
են մարմնով, ցաւազար կեանքով, վեհերոտ (վախկոտ)
սրտով ու ամէն բանիցն էլ զզուած տանջուում են:

Նեղութեան դժուարատար օրերն ու տառապանաց ժամանակը գալիս է հեշտութեան վաղանցուկ հրճուանքիցն յետոյ. ուստի խանգարուով՝ պակսում է քաղցն ու կերակրոյ փափագը. անուշահամ կերակուրներն էլ չեն թուում այնուհետև նոցա համար ախորժելի:

Եւ որովհետև իւրեանք իւրեանց զգայազուրկ արին, իրաւամբք կժառանգեն ուրեմն պատիժը, որ բարձրեալն Աստուած հաստատեց բնութեան պարգևների մէջ՝ նոցա խրատելու համար. որովհետև երկնատուր պարգևներն այն չարաչար են գործ ածում նոքա:

Բայց ո՞վ է դա, որ զուարթ դէմքով ու սիրուն ընթացքով ձեմում է դաշտի այն կողմը:

Գոյնզգոյն վարդերը փայլում են նորա դէմքի վերայ, բերկրութիւնն ու անմեղութիւնը փայլում է նորա աչքերի մէջ, նորա ուրախ սրտից երգերի քաղցրաձայնութիւն է հնչում, ու հանդարտ ընթացքով է ման գալիս նա:

Առողջութիւն է նորա անունը, ժրութեան դուստր, որ ծնաւ չափաւորութիւնից. նորա որդիքն արի զաւակներ են, ժրագլուխ ու կայտառ. ամէն վայելչութիւնով ու առաքինութիւններով զարդարած՝ ինչպէս և նոցա քոյրերն:

Գ Ք Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ե Ի Ո Ղ Ո Ր Մ Ա Մ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ինչպէս դարունը սփռում՝ տարածում է երկրիս երեսին կանաչագեղ տունկեր ու նորաբոյս ծաղիկներ, ինչպէս որ բարեբեր ամառուայ առատութիւնը պարարտացնում՝ առատացնում է հունձը, այսպէս էլ և զթութեան ձիրքը բարի պարգևներ է ցօղում մարդկային ազգի վերայ:

Ով որ կարեկից է լինում նեղացածին, նա սիրելի կը լինի ամենեցուն. իսկ ով անկարեկիցն է, նա չէ կարող սիրելի ու հաճելի լինիլ և ոչ ոքի:

Մսագործը (ղասարը) չէ նայում գառան խռնչելուն, և ոչ էլ անգութ սիրտը ցաւում է ուրիշների նեղութեան վերայ:

Բայց զթոտ մարդոյ արտասունքը պտղաբեր է ցօղի հատիկներից, որք վարդերի ծայրերից կաթում են երկրիս վերայ:

Եկանջդ մի՛ փակեր նեղացածի ու տնանկի լացի ձայնը լսելիս, և սիրտդ էլ մի՛ խստացուցաներ տեսնելով նոցա թշուառ վիճակը:

Երբ անտերունչ որբն աղերսանքով ձայն տալիս լինի քեզ, երբ քաղցած ու ցաւալից աղքատն օգնութիւն խնդրէ քեզանից, բաց արա քո սրտի գութը, օգնէ նոցա, և կապրի քո անձնդ:

Երանի նորան, որ իւր սրտի մէջ տնկեց զթասիրութեան սերմը. սէր ու ողորմութիւն կը գտնէ նա:

Բարութեան գետեր կը բղխեն նորա սրտի աղբիւրից, և առատ առատ կը վազեն վտակներ մարդկանց օգտի համար:

Ողորմած մարդը ձեռք է տալիս ու միթիթարում նեղացածներին թշուառութեան ժամանակը. և ուրախանում է, երբ օգնում է նոցա:

Այլոց անիրաւ արարմունքներին ներում է, ու նոցա երախտամուռութիւնը ջնջում իւր մտքիցն:

Վրէժն ու ռիսակալութիւնները նորա սրտի մէջ տեղի չունին: Աթէ նորա թշնամին քաղցած է, հաց է տալիս, եթէ ծարաւ՝ ջուր:

Փոխարէն չարին չար չէ հատուցանում, և մինչև անգամ իւր թշնամեացն էլ չէ ատում, այլ նոցա անիրաւութեանց դէմ սէր է ցոյց տալիս:

Ա Ղ Ք Ա Տ

Յուրտը փչեց, ձմեռ սաստիկ,
Չիւնը ծածկեց գետինը,

Եմենայն մարդ մտաւ իւր տուն՝

Պատասպարուիլ ցրտիցը:

Ժամի դռնում դողդողալով

Կանգնած է մի աղքատ ծեր,

Նորա հանդերձը պատառ՝ պատառ,

Չունի շապիկ՝ կօշիկներ.

Ենհամարձակ նա իւր ձեռքը

Մեկնում է անց կացողին—

«Ողորմութիւն արէք, պարոն,

Ենտուն՝ անտէր աղքատին»:

Չեզ, սիրելիք, ասե՛մ ով էր

Եյս խղճալի աղքատը,

Եյն ցրտումը՝ ոտաբոբիկ

Կանգնած ժամի դռնումը.

Շատ ժամանակ դեռ չէ անցել,

Երբ նա վառքով ու պատուով

Ման էր գալիս փողոցներում

Իւր սեպհական կառքերով.

Եյժմ վախով նա իւր ձեռքը

Մեկնում է անց կացողին—

«Ողորմութիւն արէք, պարոն,

Ենտուն՝ անտէր աղքատին»:

Եմենայն օր նորա դռնում

Կանգնած էին շատ կառքեր,

Միշտ հացկերոյթ՝ ընթրիք՝ զինի,

Նուագարան ու տաղեր.

Եմենայն ոք ցանկանում էր

Ինիլ նորան բարեկամ,

Եմենայն ժամ նորան բաց էր

Շուայլ քսակը մեծատան.

Եյժմ զըկած ամեն բանից,

Չունի անգամ հացի զին—

«Ողորմութիւն արէք, պարոն,

Ենտուն՝ անտէր աղքատին»:

Ժամի դռնում նա կանգնած է,

Եւքերը կոր՝ վիզը ճուկ.

Նորա նախկին բարեկամքը

Չեն ասում նորան, «խղճո՛ւկ,

Եկ դու մեզ մօտ, մեք կ'ամօքենք

Քո վիճակի դառնութիւն,

Ար թուլացնենք ճակատազրիդ

Խիստ հարուածի սաստկութիւն»:

Նա տանում է տառապելով

Եյս սոսկալի վշտերին—

Ողորմութիւն արէք, պարոն,

Ենտուն՝ անտէր աղքատին»:

Ա Ղ Օ Թ Ք Մ Ա Ն Կ Ա Ն Յ :

«Երկնաւոր Հայր, Քո վերայ է իմ յոյսս, դէպ 'ի Քեզ եմ բարձրացնում աչքերս: Քեզ մօտ եմ ուղարկում իմ աղօթքս յանուն քո միածին Որդւոյ և իմ փրկչի, որ շատ սիրում է մանկանց: Դու տեսնում ես իմ սիրտս, որ ես կամենում եմ լինիլ խելօք ու բարեբարոյ, լուսաւորէ՛ ուրեմն իմ միտքս ճշմարիտ իմաստութիւնով, վառէ իմ սիրտս բարի սիրով:

Ուղարկէ՛ Քո պահապան հրեշտակդ, որ ինձ յամենայն չարեաց պահպանելով՝ տայ հաստատ միտք ու կամք: Հաստատէ սրտիս մէջ այն միտքը, թէ ես ամենուրեք՝ ուր և լինիմ, միշտ Քո առաջիդ եմ, և ո՛չ թէ իմ գործքերս միայն, այլ և ծածուկ մտքերս և իմ բոլոր

ցանկութիւններս յայտնի են Քեզ: Հաստատէ՛ մտքիս
 մէջ և այն՝ թէ Գու այժմ իմ Հայրս ես, բայց մէկ
 ժամանակ կը լինիս իմ դատաւորս, ու կը պահանջես
 ինձանից իմ գործքերիս հաշիւը: Քո սուրբ օրէնք-
 ներդ հաստատուն կանոն թող լինին իմ կենացս մէջ.
 սորանից աւելի ուրախութիւն ու մեծ ցանկութիւն չկայ
 ինձ համար: Երկնաւոր Հայր, առանց Քեզ մէկ տկար
 արարած եմ, ես չեմ կարող ընդդիմանալ չարին ու չեմ
 կարող կատարել ոչ մի բարի գործ: Բայց Քո գործակ-
 ցութեամբդ ու հովանաւորութեամբդ կը կատարեմ իմ
 ծնողացս ցանկութիւնը, բարի քրիստոնեայ կը լինիմ ու
 օգտակար որդի հայրենեաց: Ար սիրեմ իմ հայրենիքս
 ու ազգս, որչափ կարողանամ: Միշտ հաւատարիմ կը-
 մնամ հայրենեացս ու հաւատիս էլ հաստատ: Հաւատոյ
 և առաքինութեան ճանապարհով կը հասնեմ յաւիտենա-
 կան կենաց, որ իմ Փրկիչս պատրաստել է ինձ համար:

ԵՐԳ ՄԵՌԱՆՈՂ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԻ

Եզնի՛ւ ընկեր, մեռանում եմ,
 Բայց հանգիստ եմ ես հոգւով.
 Իմ թշնամիքս ես օրհնում եմ,—
 Օրհնում եմ քեզ Եստուծով:
 Հեռանում եմ, անգին ընկեր,
 Չ՛գնահատուած ոչ ոքից.
 Բայց հաւաստեալ անձնանուէր
 Եզգիս մշակ կ'հաշուիմ:
 Եզնի՛ւ ընկեր, չը մոռանաս,
 Ենդաւաճան՝ ջերմ սիրով
 Ես սիրել եմ իմ հայրենիք,—
 Գնա և դու նոյն շաւղով:

Խեղճութիւնը Հայոց ազգի
 Պարեկցաբար մտածիր,
 Ոսկէ գրքոյն Եղեշէի
 Քաջ առաջնորդ քեզ ընտրիր:
 Ենտեղ սուրբ կրօն՝ ազգ միաբան
 Եզատ կամքով ու խիղճով,
 Ենտեղ Արդան, անմահ Արդան,
 Իւր խնկելի Քաջերով:
 Իմ մտերիմ, մահըս մօտ է,
 Բայց հանգիստ եմ ես հոգւով.
 Արովհեաւ խիղճս արդար է,
 Ղշմարտութեան ջատագով:—

ՍՈՒՐԲ ԳԻՐԲԵ ՈՒ ԵԿԵՂԵՑԻ

«Պատկառանքով վեր առ ձեռքդ Եստուածաշունչ
 Սուրբ Գիրքը», ասում էր ծերունի պապն իւր թոռա-
 նը, «վասն զի նա պարունակում է իւր մէջ Եստուծոյ
 խօսքերը: Իմացի՛ր, որ Եստուածաշունչ Սուրբ Գիրքն է՝
 առաջնորդ՝ օգնական ու մխիթարիչ նոցա, որք չունին
 առաջնորդ իւրեանց կենաց վտանգաւոր ճանապարհի
 վերայ, նոցա՝ որք չունին մխիթարութիւն իւրեանց
 հիւանդութեանց ու նեղութեանց ժամանակին, նոցա՝
 որք չունին ամենեւին օգնութիւն իւրեանց կենաց վեր-
 ջին ժամումը: Իմացի՛ր որ Եստուածաշունչ Սուրբ Գիր-
 քն այնպիսի մի մայր է, որ սնուցանում՝ պահպանում է
 իւր բոլոր հաւատացեալ զաւակներին մինչև որ նոքա
 աճեն՝ զօրանան ու վերին աշխարհի քաղաքացի դառնան»
 «Սուրբ է Եկեղեցին, սիրելի զաւակս, ու տեղի ջեր-
 մեռանդութեան. զի ոչ թէ աշխարհական պաշտօնի հա-
 մար է շինած ու մարդկան բնակարան, այլ Եստուծոյ և

Գլխն է

Գումարով առնողների համար 20 կող.
Հատով առնողների համար 25 կող.

4394

2013

« Ազգային գրադարան



NL0061048

